

Ato kemi ton Iesus Kristus

Ioanes

ibode

Posanga madonga kemi aea iuot eababa

1 ¹Matamata ngan danga toa ngada ne led otnga, Posanga^b ienono. Posanga toa ne ienono toman ngan Deo, be Posanga toa ne eine Deo.

²Ei imamado toman ngan Deo toa matamata oa.

³Ngan ei, ta Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot. Be danga toa ngada ne iuot, eine iuot ngan edap eta pade mao. Iuot ngan ei kekelen.

⁴Madonga kemi ipu ienono pan, be madonga kemi toa oa, eine iman taranga ngan gid eababa. ⁵Taranga itara ngan tibur dodom, be iranrang ngan dodom iasal taranga toa oa mao.

⁶Deo isula eaba ede ga inam ieda Ioanes^g. ⁷Eaba toa oa inam ta ikado posanga ngan taranga toa oa. Ta ikim panua toa ngada ne tilongo ele posanga ta lolod matua ngan. ⁸Ei taranga toa oa mao, be inam ngan paolanga posanga ngan taranga toa oa. ⁹Be taranga tautaunga toa itara panua toa ngada ne, tota isulug ga inam tanoeai.

¹⁰Ei imamado tanoeai. Ngan ei, ta Deo ikado danga toa ngada ne tanoeai. Be gid panua tanoeai ad tiuatai ngan ei mao. ¹¹Ei ila ngan aea tuanga ipu, be ele panua tibada ei mao. ¹²Be sapadua tibada ei ga lolod matua ngan ei, tota ilongean gid ga tiuot Deo ele gergeu. ¹³ⁱGid tiuot Deo ele gergeu ngan tnad ga tamad singid mao, ga kimnga tinida aea mao, ga eaba eta ele kimnga mao pade. Be Deo kekelen ikado gid ga tiuot ele gergeu.

---

^a 1.1 Ins 17.5, 1Io 1.1-2, PM 19.13 ^b 1.1 Posanga toa Ioanes iposaposa ngan ne, eine Kristus. ^c 1.3 1Ko 8.6, Kol 1.16-17, 1br 1.2 ^d 1.4 Ins 5.26 ^e 1.5 Ins 3.19 ^f 1.6 Mt 3.1, Lu 1.13-17,76 ^g 1.6 Ioanes toa ne eine Ioanes Paliliunga aea. Be Ioanes toa ibode laulau, eine Iesus ele aluagau Ioanes. ^h 1.9 Ins 8.12 ⁱ 1.13 Ins 2.11, 3.3-6, 1Pe 1.23

¹⁴^jBe Posanga iuot eababa, ta inam imamado rabu ngan gai. Ta gai agera ele taranga ga iura kapei, eine taranga ton gergeu toa kelede oa Itama isula ei ga inam. Ei iuon ngan kadonga lolo marum aea ga posanga tautaunga.

¹⁵Ioanes ipamatua aea posanga ta ibaba ga ikeo, “Eaba toa ne, mugaeai nakeo pagimi ngan ga bedane, ‘Eaba inam muriai ngan gau, ei ieda kapei ngan gau. Ngansa ei imamado mugaeai ngan ado toaiua naot maitne.’”

¹⁶Ngansa kadonga lolo marum aea iuon ngan ei. Be ele kadonga lolo marum aea toa ne, ei ipaore ga inam pagita kapei tau. ¹⁷^kNgansa apu iuot ngan Moses ibage, ta kadonga lolo marum aea ga posanga tautaunga iuot ngan Iesus Kristus ibage. ¹⁸^lMugaeai ga inam, eaba eta igera Deo mao, be Deo toa kelede oa, imamado Itama isaleai, ei kekelen iaoa inasi pagita ngan Deo.

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(*Mateus 3.1-12, Markus 1.1-8, Lukas 3.1-18*)

¹⁹Ioanes ipaola posanga ngan ado toaiua gid Iuda tisula gid panua tenainga ad ga gid Livai^m ga tila pan. Gid titnan Ierusalem ga tila ta tibeta ei bedane, “Eao sai?”

²⁰Be ei iuaoa tutui pagid be imudan posanga mao, ta ikeo, “Gau Kristusⁿ mao.”

²¹^oTa tibeta ei, “Be eao sai? Eao Elaija?”

Be ikeo, “Gau mao.”

Ta tikeo, “Be eao eaba toa bada Deo iaoa toa gai asangasanga ne^p?”

Be ikeo ga, “Mao.”

²²Tota tibeta ei pade bedane, “Be eao sai? Keo pagai ta irangrang ngan akoli posanga tutui ga ila pagid panua toa tisula gai. Eao keo mado ngan eao mulian?”

²³^qTa ikoli posanga lalaede mambe Aisaia toa ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan ga bedane, “Gau eaba toa nababa ngan tibur modamodanga bedane, ‘Apatutui Maron ele edap.’”

²⁴Be gid panua toa tibetabeta Ioanes oa, gid Parisi tisula gid ga tila pan. ²⁵Ta tibeta ei bedane, “Oangga eao Kristus mao, ga Elaija mao, ga eaba toa ibada Deo iaoa mao, ikamado ga eao paliliu gid panua?”

²⁶Ta Ioanes ikoli led posanga bedane, “Gau napaliliu gid panua ngan eau, be eaba ede imadid rabu ngan gimi, gimi aoatai ngan ei mao.

---

^j 1.14 Plp 2.7   ^k 1.17 IM 34.28, Ro 6.14   ^l 1.18 IM 33.20, Ins 6.46, 1Ti 6.16   ^m 1.19 Gid Livai eine lum ede ngan gid Israel, be Deo isio gid ngan kadonga naurata tenainga aea.
ⁿ 1.20 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.   ^o 1.21 Lo 18.15, 18, Mt 11.14   ^p 1.21 Mugaeai Moses ikeo ga eaba ede ga inam muriai ta ibada Deo iaoa, ta gid luda tisangasanga ei. Gera posanga ngan Lo 18.15.   ^q 1.23 Ais 40.3

27^rEaba toa oa ga inam muriai ngan gau, be iranrang ngan napola ele su aea oaro mao, ngansa ei iasal gau tau.”

28^sBe gid kadonga toa oa iuot Betani ngan eau Iordan isal iadag, ngan tibur toa Ioanes ipaliliu gid panua ngan.

Iesus ei Sipsip kakauede ton Deo

29^tNgan ado sae, Ioanes igera Iesus ilalala ga inam pan ta ikeo, “Ega, eine Sipsip kakauede ton Deo. Ei isamum kadonga sasat togid panua tanoelai. 30^uEaba toa ne, mugaesai nakeo ngan ei bedane, ‘Eaba inam muriai ngan gau, ei ieda kapei ngan gau. Ngansa ei imamado mugaesai ngan ado toaiua naot maitne.’ 31^vBe gau pade natalingalinga ngan ei. Be napaliliu gid panua ngan eau ta iranrang ngan gid panua Israel tiutai kemi ngan ei.”

32^w“Be Ioanes ipamatua aea posanga ta ikeo bedane, “Gau nagera Itautau Tutui isulug buburiai ga inam mambe man barur, ta idio imado ngan ei. 33^xGau pade natalingalinga ngan ei. Be Deo toa isula gau ngan paliliunga gid panua ngan eau, ikeo pagau bedane, ‘Oangga eao gera Itautau Tutui isulug ga inam pan eaba ede ta idio imado ngan ei, eine eaba toa oa ga ipaliliu gid panua ngan Itautau Tutui.’ 34^yBe gau nagera gid danga toa ne ngan matag, ta napamatua eaba toa oa aea posanga ta nakeo ga ei Deo Inat.”

Matamata panua tol tiuot aluagau ton Iesus

35^zNgan ado sae Ioanes imadmadid toa eoa pade toman ngan ele aluagau rua. 36^{aa}Be igera Iesus ilalala ga ila ta ikeo, “Ega, eine Sipsip kakauede ton Deo.”

37^{ab}Io, aluagau toa rua oa tilongo ei iposa toa bedaoa ta tila tinasi Iesus. 38^{ac}Be Iesus ipul imata ta igera gisirua tinasi ei, ta ibeta gid bedane, “Gimi akim saoa?”

Ta tikeo pan bedane, “Rabai, eao mamado sida?” Be posanga idil toa ne “Rabai” ipu mambe Eaba Paoatainga aea.

39^{ad}Ta ikeo pagisirua, “Anama ta agera.”

Tota gisingada tila ta tigeria luma toa ei imamado ngan, ta gisingada tidio timamado ngan ado toaiua. Eiua lailai ngan ado imata pange.

40^{ae}Be eaba ede ngan gisirua eine Andreas toa Saimon Petrus itar kakau. Mugaesai gisirua tilongo Ioanes iposa ngan Iesus, ta tinasi ei. 41^{af}Be Andreas itnan Iesus ga kus ta ila tutui ngan ilonga itar kapei Saimon, ta ikeo pan bedane, “Gai aot ngan Mesaia na.” Posanga idil toa ne “Mesaia” ipu mambe Kristus. 42^{ag}*Ta Andreas ibada ei ga ila pan Iesus.

^r 1.27 Ins 1.15   ^s 1.29 Ais 53.6-7, 1Pe 1.18-19   ^t 1.30 Ins 1.15   ^u 1.32 Mt 3.16

^v 1.34 Mt 3.17   ^w 1.40 Mt 4.18-20   ^x 1.42 Mt 16.18

Idio ta Iesus igera ei ta ikeo, “Eao Saimon, Ioanes inat. Be labone ga ila, gid panua ga tiuato edam Sipas.” Edaeda toa ne ipu eine lalaede mambe Petrus.^y

Iesus ibaba Pilip ga Nataniel

⁴³Ngan ado sae Iesus iuanga ila Galili, ta igera Pilip ta ikeo pan bedane, “Nasi gau.”

⁴⁴Be Pilip, ei tuanga Betsaida aea. Eine Andreas ga Petrus led tuanga. ⁴⁵Idio ta Pilip iuot pan Nataniel ta ikeo pan, “Gai aot pan eaba toa Moses ibode ngan ei ngan laulau apu aea ga gid panua tibada Deo iaoa pade tibode ngan ei. Ei Iesus Nasaret aea, Iosep inat.”

⁴⁶Be Nataniel ikeo pan bedane, “Irangrang ngan danga eta kemi iuot Nasaret pade?”

Ta Pilip ikeo, “Nam ta gera.”

⁴⁷Idio ta Iesus igera Nataniel ilalala ga inam ta ikeo ngan ei bedane, “Ega, eine eaba tautaunga ede Israel aea. Kadonga eta pakakanga aea ienono pan mao.”

⁴⁸Ta Nataniel ibeta ei bedane, “Eao oatai ngan gau madongan?”

Ta Iesus ikeo pan bedane, “Mugaeai ngan Pilip ibaba go, nagera eao mamado abei fik ipuai.”

⁴⁹“Ta Nataniel ikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, eao Deo Inat, ga eao Maron kapei togai Israel.”

⁵⁰Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Nakeo ga nagera go abei fik ipuai, ta ngan ipu toaine eao lolom matua ngan gau na? Muriai eao ga gera danga kapepei iasal danga toa ne.” ⁵¹^bTa ikeo pade bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, gimi ga agera bubur ipokakai, ta gid angelo ton Deo tidae ga tislug pan Eaba Inat.”

Iesus ipul eau ga iuot oain ngan tuanga Kena

2 ¹Ngan ado tol aea, eaneannga oainga aea iuot ngan tuanga Kena ngan tibur Galili. Be Iesus itna imamado toa eoa pade. ²Be tibaba Iesus asingada ele aluagau ngan eaneannga toa oa pade. ³Idio ta oain kus, ta Iesus itna ikeo pan bedane, “Gid panua ad oain kus.”

⁴“Be Iesus ikeo pan bedane, “Taine kapei, eine danga eta togau mao. Gau leg ado imata inam maitne.”

⁵Idio ta itna ikeo pagid paeaeanga bedane, “Saoa danga ikeo pagimi ngan kadonga, gimi akado.”

⁶Be ulo kapepei eau aea lima ga ede ienono boloma. Gid ulo toa oa timan gid Iuda led sigiringa aea ngan nasinga led apu. Gid kelede kelede eine irangrang ngan galen sangaul rua mao sangaul tol.

^y 1.42 Edaeda toa rua ne *Sipas ga Petrus* ipu eine *pat.*   ^z 1.45 Lo 18.18, Ais 7.14, 9.6, Jer 23.5, Ese 34.23   ^a 1.49 Mt 14.33, 16.16, Mk 3.11   ^b 1.51 OM 28.12   ^c 2.4 Ins 7.30, 8.20

⁷Idio ta Iesus ikeo pagid bedane, “Anonoi gid ulu toa na ngan eau.” Tota tinonoi ga iuon kemi iaoai.

⁸Ga kus ta ikeo pagid, “Aed kauteta ta abada ga ila pan eaba toa imuga ngan eaneannga.”

Io, tota tibada ga ila pan. ⁹Be eau toa oa ipul ei ga iuot oain o. Ta eaba toa imuga ngan eaneannga oa itoba imana. Be iuatai ngan oain toa oa inam sida ga inam mao. Be gid paeaeanga toa tied oa tiuatai. Tota eaba toa imuga ngan eaneannga oa ibaba eaba oainga aea ga ila pan ¹⁰ta ikeo, “Somisomi gid panua tibada oain kemi ga imuga, be oangga panua tiun ga itara gid, ga kus ta tibada oain kemi tau mao ga ila pagid. Be eao dol oain kemi toa na ga irangrang ngan patautene.”

¹¹Io, uisinga toa Iesus ikado ngan tuanga Kena oa, eine iman kilala be imuga ngan gid uisinga padengada toa ikado muriai. Ngan kadonga toa oa, ipasolan iura ga ele taranga kapei, ta ele aluagau lolod matua ngan ei.

¹²^dGa kus ta isulug ga ila ngan tuanga Kapernaum toman ngan itna ga itar kakakau ga gid ele aluagau. Ta tidio toa eoa irangrang ngan ado pidaede.

Jesus isere panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(*Mateus 21.12-13, Markus 11.15-17, Lukas 19.45-46*)

¹³^eBe gid Iuda led eaneannga Pasova aea inam boloma. Ta Iesus ilalala ga ila Ierusalem. ¹⁴Be gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, igera gid panua tilongean gid bulmakao ga sipsip ga gid man barur ta panua tiuolol. Be panua padengada timamado popouiai ta tilaumlale ngan gid pat. ¹⁵Idio ta Iesus ibada oaro ta ikado ga iman muinga aea, ta isere gid panua toa ngada oa toman ngan led sipsip ga bulmakao ta tiuot ga tila gaot. Be ipul popou togid panua tilaumlale ngan pat, ta led pat ibilin alele. ¹⁶Ta ikeo pagid panua toa tilongean gid man barur bedane, “Abada gid danga toa ne ga ila. Irangrang ngan gimi akado Tamag ele luma ga iman luma oalo aea mao!”

¹⁷^fBe ele aluagau matad nanan posanga ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, “Gau lolog ikim tau lem luma, ta kimnga toa ne eine mambe dinga ianean lologeai.”

¹⁸Idio ta gid Iuda ad madidnga tibeta ei bedane, “Eao ga pasolan gai mambe edam kapei ngan kadonga toa bedane madongan? Kado uisinga eta ta iman kilala!”

¹⁹^gBe Iesus ikoli led posanga bedane, “Arepe Deo ele luma toa ne, ta gau ga napagun mulian ngan ado tol.”

²⁰Be gid Iuda tikeo, “Madongan? Deo ele luma toa ne, tipasala ngan aea rai sangaul pange igegea lima ga ede. Be eao keo ga pagun mulian

^d 2.12 Mt 4.13   ^e 2.13 IM 12.1-27   ^f 2.17 Sng 69.9   ^g 2.19 Mt 26.61, 27.40

ngan ado tol?" ²¹ ^hBe luma toa Iesus iposaposa ngan oa, eine ei itin. ²² ⁱTota muriai ngan ele daenga mulian ngan matenga, gid aluagau matad nanan posanga toa mugaeai ei ikado. Ta lolod matua ngan posanga ienono ngan Deo ele laulau toman ngan posanga toa Iesus ikado ngan ei mulian.

Iesus iuatai kemi ngan panua toa ngada ne lolod

²³ ^jIesus imamado maitne Ierusalem ngan eaneannga Pasova aea, be panua busa tigersa gid uisinga iman kilala toa ei ikakado, ta lolod matua ngan ei ieda. ²⁴ Be Iesus iadi gid mao, ngansa ei iuatai motean ngan panua toa ngada oa. ²⁵ Ga pade, ele ipu eta ngan eaba eta ipalongo ei ngan gid panua led kadonga mao, ngansa ei iuatai ngan saoa danga ienono panua lolodeai.

Iesus ipaoatai Nikodemus

3 ¹ ^kBe eaba ede Parisi aea ieda Nikodemus imamado. Ei madidnga kapei ede togid Iuda. ² Eaba toa ne ila pan Iesus bong ta ikeo pan bedane, "Eaba paoatainga am, gai aoatai mambe Deo isula go ga nam mambe eaba paoatainga aea. Ngansa iranrang ngan eaba eta sapaeen ikado gid uisinga iman kilala mambe eao kakado ne mao. Be oangga Deo imamado toman ngan ei, ta io."

³ ^lTa Iesus ikoli ele posanga bedane, "Naposa tautaunga pago, oangga sai aea poponga parua aea mao, iranrang ngan ibada madonga Deo ibageai mao."

⁴ ^mTa Nikodemus ikeo pan, "Oangga eaba iuot eaba kapei, eine ga tipopo ei pade madongan? Iranrang ngan idudunga itna iapai, ta ipopo ei pade?"

⁵ ⁿTa Iesus ikoli ele posanga bedane, "Nakeo tautaunga pago, oangga eaba eta aea poponga ngan eau kekelen, be ngan Itautau Tutui mao, eine ga iranrang ngan ibada madonga Deo ibageai mao. ⁶ ^oSaoa danga eababa tipapot eine danga togid eababa, be saoa danga Itautau Tutui ipapot, eine danga ton Itautau Tutui. ⁷ Eao kamado kakrik ngan gau nakeo ga gimi manta ami poponga parua aea? ⁸ Somisomi rai ilele ga inam ta ila ngan tibur isaoa ikim ila ngan. Ta eao longo ele tandanga, be oatai ngan inam sida mao ga ila sida mao pade. Be Itautau Tutui ele naurata tota bedaoa. Gimi agera ngan matami mao, be ikakado gid panua ga tiuot pau."

⁹ ^pTa Nikodemus ibeta ei bedane, "Gid danga toa ne iranrang ngan iuot madongan?"

¹⁰ ^qTa Iesus ikoli ele posanga bedane, "Eao eaba paoatainga am togid Israel, be oatai ngan gid danga toa ne mao? ¹¹ ^rNakeo tautaunga pago, gai

^h 2.21 1Ko 6.19 ⁱ 2.22 Lu 24.6-8, Ins 12.16 ^j 2.23 Ins 7.31 ^k 3.1 Ins 7.50, 19.39

^l 3.3 Mt 18.3, 1Pe 1.23 ^m 3.5 Ese 36.25-27 ⁿ 3.6 Ins 1.13

aposa ngan saoa danga gai aoatai ngan, ga apalongo ngan saoa danga gai agera, be lolomi matua ngan lemai posanga mao. ¹²Gau naposa pagimi ngan danga tanoelai aea, be lolomi matua ngan mao. Ta oangga nakeo pagimi ngan danga buburiai aea, eine ga lolomi matua ngan madongan? ¹³Mugaeai ga inam, eaba eta idae ga ila buburiai mao. Be Eaba Inat toa isulug buburiai ga inam, ei kekelen idae ga ila ta irangrang ngan iaoo inasi ngan. ¹⁴°Lalaede mambe Moses ipakantutu mota aea namer ga idae ngan abei ngan tibur modamodanga mugaeai^p, eine ga tipakantutu Eaba Inat toa bedaoa pade. ¹⁵°Toa bedaoa ta sapa dua lolod matua ngan ei, gid ga tibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.

¹⁶r“Ngansa Deo ilolo ikim tau panua toa ngada ne tanoelai, ta ilongean Inat toa kelede oa, ta oangga sai ilolo matua ngan ei, eine ga irangrang ngan iduaea mao. Be ei ga ibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. ¹⁷°Ngansa Deo isula Inat ga inam tanoelai ngan panasnga gid panua mao. Be isula ei ga inam ngan badanga gid mulian. ¹⁸°Oangga sai ilolo matua ngan ei, eine ga imadid ngan posanga mao. Be sai ilolo matua ngan ei mao, Deo irau posanga motean ngan aea panasnga na. Ngansa ei ilolo matua ngan Deo Inat toa kelede ne ieda mao. ¹⁹uNgan ipu ga oaine ta Deo ipamadid gid ngan posanga. Ngansa ele taranga isulug ga inam tanoelai na, be gid panua tikim tau madonga dodom aea. Be tikim Deo ele taranga mao, ngansa gid led kadonga papaeamao. ²⁰Ngansa panua toa ngada ne tikakado kadonga papaeamao, gid timan taranga aea isat, ta tinam tiuot ngan taranga mao. Ngan kado ta led kadonga iuot masaeai. ²¹Be oangga sai inasi posanga tautaunga, ei inam idudunga ngan taranga, ta irangrang ngan gid panua tigera kemi mambe saoa danga ei ikakado, eine ikado ngan Deo iura.”

Ioanes Paliliunga aea iposa ngan Iesus ei sai

²²vGa kus ta Iesus asingada ele aluagau tila ngan tibur kapei Iudea. Be toa eoa idio imamado toman ngan gid ta ipaliliu gid panua. ²³Be Ioanes pade ipaliliu gid panua ngan tibur ieda Ainon boloma ngan tuanga Salim. Ngansa tibur toa oa aea eau busa, ta gid panua tilagalaga pan ngan badanga paliliunga. ²⁴Be ngan ado toaiua, Ioanes idudunga ngan luma panasnga aea maitne. ²⁵Idio ta aoa kaukau iuot rabu ngan gid aluagau ton Ioanes ga eaba ede Iuda aea. Gid aoad isokangai ngan apu aea nasinga ngan sigiringa tinid aea muk. ²⁶Ga kus ta tila pan Ioanes ta

° 3.14 Ins 8.28, 12.32-34   p 3.14 Mugaeai mota papaeamao tingotngot gid Israel ngan tibur modamodanga, be Deo ikeo pan Moses ngan ikado mota aea namer bras, ta oangga sai imata inono mota toa oa, eine itin iuot kemi. Gera posanga ngan Nam 21.4-9.

° 3.15 Ins 20.31   ° 3.16 Ins 3.36, 10.28, Ro 5.8, 8.32, 1Io 4.9-10   ° 3.17 Lu 19.10

° 3.18 Ins 5.24   ° 3.19 Ins 1.5, 9, 8.12   ° 3.22 Ins 4.1-2

tikeo, “Eaba paoatainga am, eaba toa mugaeai imamado toman ngan eao ngan eau Iordan isal iadag toa eao paola posanga ngan ei, ei tota ipaliliu gid panua, be panua toa ngada oa tilagalaga pan.”

²⁷Ta Ioanes ikoli led posanga bedane, “Irangrang ngan eaba ibada danga eta sapaeen mao. Manta Deo toa imamado buburiai oa ibada pan. ²⁸”Be gimi alongo posanga nakeo ngan gau mulian mugaeai ga bedane, ‘Gau Kristus^x mao. Be Deo isula gau ta namuga ngan ei.’ ²⁹Ngan eaneangga oainga aea, eaba toa iuui taine, ei kekelen ieda kapei, ngansa ei taine toa oa iadaoa. Be eaba oainga aea ele aluagau imadmadid boloma ta itin igelgel ngan longonga ilinge. Tota leg tingelgel toa ne ila iuot lai. ³⁰Eaba toa oa manta ieda iuot kapei, be gau edag isulug gadio.

³¹”Eaba isulug buburiai ga inam, ei gadae ngan danga toa ngada ne. Be eaba imamado tanoelai, ei eaba tanoelai aea ta iposaposa ngan gid danga tanoelai aea. Be eaba isulug buburiai ga inam, ei gadae ngan danga toa ngada ne. ³²”Ei ipaola posanga ngan saoa danga igera ga ilongo, be eaba eta ilolo matua ngan ele posanga mao. ³³Be oangga sai ilongo ga ikisi matua ele posanga, eine ipasolan mambe Deo ei eaba posanga tautaunga aea. ³⁴Ngansa eaba toa Deo isula ei ga inam ne, ei ikakado Deo ele posanga. Ngansa Deo ibada Itautau Tutui kautede ga ila pan mao. Eine Itautau Tutui ienono pan kapei tau. ³⁵”Deo Tamada ikim tau Inat, ta idol danga toa ngada ne ga idae ibageai. ³⁶”Oangga sai ilolo matua ngan Inat, ei ibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. Be oangga sai inasi Inat ele posanga mao, ei iranrang ngan ibada madonga kemi somisomi mao. Eine Deo ga ilolo bake ngan ei ta ipanas ei.”

Jesus iposa toman ngan taine ede Samaria aea

4 ¹”Idio ta gid Parisi tilongo mambe Jesus ipaliliu panua busa ta ikado ga iuot ele aluagau. Be panua toa ne dabad iasal gid panua toa Ioanes ipaliliu gid. ²Be tautaunga Jesus ipaliliu gid panua mao, be ele aluagau tikakado. ³Io, Jesus iuatai mambe gid Parisi tilongo ngan ei toa bedaoa, ta itnan tibur Judea ta iluai mulian Galili.

⁴Be ei manta ilalala rabu ngan tibur Samaria. ⁵”Ilalala ga ila ta iuot ngan tuanga ede togid Samaria ieda Sikar. Tuanga toa oa boloma ngan tano toa mugaeai Iakop ipan ga iman inat Iosep ele. ⁶Be eaumata ede ton Iakop ienono toa eoa. Jesus itin imanggolenga ngan lalalanga, ta idio imado boloma ngan eaumata toa oa. Eine ado imata boloma ngan arobad.

⁷Be taine ede Samaria aea inam ngan ednga eau, ta Jesus ikeo pan bedane, “Bada eau ga inam naun.” ⁸Be ele aluagau tila tuangai ngan annga aea olnga.

^w 3.28 Mt 11.10, Ins 1.20   ^x 3.28 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.

^y 3.31 Ins 8.23   ^z 3.32 Ins 3.11   ^a 3.35 Mt 11.27, Ins 5.20   ^b 3.36 Ins 3.16-18, 1Io 5.12

^c 4.1 Ins 3.22   ^d 4.5 OM 33.19, Jos 24.32

⁹Io, taine Samaria aea ikeo, “Eao eaba Iuda am, be gau taine Samaria ag. Be eao kamado keo pagau ngan napan am eau?” Taine toa oa ikado posanga toa bedaoa ngansa somisomi gid Iuda tiluplup ga tiposaposa toman ngan gid Samaria mao.

¹⁰fTa Iesus ikoli ele posanga bedane, “Man ga eao oatai ngan Deo ele tenainga, ga eaba toa ibeta eao ngan pannga aea eau. Toa bedaoa ta eao ga beta ei, ta ei ga ibada eau madonga kemi aea pago.”

¹¹Ta taine toa oa ikeo, “Maron, eao lem ulo eta ngan ednga eau mao. Be eaumata toa ne isulug ga ila gadio tau. Tota eao ga bada eau madonga kemi aea na sida? ¹²gKado eao oangga easal tibumai Iakop toa ipan eaumata toa ne pagai. Ei ga ele gergeu ga ele masilau mud tiunun ngan eaumata toa ne.”

¹³Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Sapadua tiun eau toa ne eine ga marumian gid pade. ¹⁴hBe oangga sai iun ngan eau toa gau nabada pan, eine ga irangrang ngan marumian ei pade mao. Eau toa gau nabada pan, eine ga iuot mambe eaumata ienono iloleai ta buk ga buk ga idaedae, ta ibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.”

¹⁵Ta taine toa oa ikeo pan bedane, “Maron, bada eau toa na pagau, ta irangrang ngan marumian gau pade mao ga nanaganagam nene ngan ednga eau mao pade.”

¹⁶Ta Iesus ikeo pan bedane, “La baba adaoam ta gimirua anam.”

¹⁷Be taine toa oa ikoli ele posanga bedane, “Gau adaoag mao.”

Ta Iesus ikeo, “Patautene keo ga adaoam mao, eine tautaunga.

¹⁸Ngansa mugaeai ga inam, eao oai palima, be eaba toa labone gimirua amamado, eine eao adaoam mao. Lem posanga toa ne tautaunga.”

¹⁹Ta taine toa oa ikeo pan bedane, “Maron, patautene nagera mambe eao eaba ede bada Deo iaoa. ²⁰iBe keo pagau, gai tibutibumai somisomi tiluplup ngan lusi ga oaine ta tiraring. Be gimi Iuda aoangga Ierusalem eine tibur tautaunga toa manta tararing ngan.”

²¹Ta Iesus ikeo pan bedane, “Taine, eao manta lolom kelede ngan leg posanga ga bedane: Ngan ado ede iuangga inam, gimi panua ga araring ga ila pan Tamada ngan lusi toa ne mao ga toa Ierusalem mao pade.

²²jGimi Samaria araring ngan Deo be aoatai ngan ei mao. Be gai Iuda araring ngan Deo toa aoatai ngan ei, ngansa Deo ele edap ngan badanga mulian gid panua eine ienono pagai Iuda. ²³Be ngan ado ede iuangga iuot, gid panua toa tiuangga tiraring tautaunga, eine ga tiraring pan Tamada ngan Itautau Tutui iura ga posanga tautaunga. Be ado toa ne iuot patautene. Ngansa Tamada ikim gid panua toa bedane tiraring ngan ei.

^e 4.9 Esr 4.1-5   ^f 4.10 Ins 7.37-38, PM 21.6   ^g 4.12 Ins 8.53   ^h 4.14 Ins 6.35

ⁱ 4.20 Lo 12.5-14, Sng 122.1-5   ^j 4.22 2Kin 17.29-41, Ais 2.3, Ro 9.4-5

24^kDeo itin eta mao, be ei itautau. Ta gid panua tiraring ngan ei, manta tiraring ngan Itautau Tutui iura ga posanga tautaunga.”

25 Ta taine toa oa ikeo pan bedane, “Gau naoatai mambe Mesaia^l ga inam. Eine eaba toa tiuato ei Kristus. Ta oangga inam, ei ga iaoa inasi kemi pagai ngan danga toa ngada ne.”

26^mTa Iesus ikeo, “Eine gau tota eko, gau toa naposaposa toman ngan go.”

27 Io, mole mao ele aluagau tinam tiuot, be timatala ngansa tigera ei iposaposa toman ngan taine toa oa. Be eta ngan gid ibeta ei ngan ikim saoa mao, ga ngan ipu isaoa iposa toman ngan ei oa mao pade.

28 Tota taine toa oa itnan ele ulo eau aea ga idio, ta iluai mulian ga ila tuangai ta ikeo pagid panua bedane, 29 “Anam ta agera eaba ede ikeo pagau ngan danga toa ngada ne gau nakakado mugaeai. Kado eaba toa ne Kristus?” 30 Tota titnan tuanga ta tilalala ga tila pan Iesus.

31 Be gid aluagau tikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, ean teta bua.”

32 Be ikeo pagid, “Gau ag annga ede pade, be gimi aoatai ngan mao.”

33 Be ele aluagau tiposa pol ngan gid bedane, “Kado eaba eta ipan aea annga?”

34ⁿTa Iesus ikeo pagid, “Gau ag annga eine ngan nasinga kimnga ton Eaba toa isula gau ga nanam ga napasala ele naurata. 35^oGimi akeo ga taiko pange ienono maitne, ga kus ta taiko annga aea badanga iuot. Be gau nakeo pagimi, matami idae ta agera kemi gid dadanga. Patautene gid panua tilalala ga tinam, gid mambe annga imatua kemi ngan badanga na. 36 Eaba iboko ngan annga aea badanga, ei ibada aea olnga. Ei ipaluplup gid annga itautau ngan madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. Toa bedaoa ta eaba iarum annga ga eaba ibabada annga, gisirua tiluplup ga tinid igelgel. 37 Ngansa posanga idil toa panua tikeokeo ngan ne, eine iuot tautaunga ga bedane, ‘Eaba ede iarum annga dadangai, be eaba ede pade ibada annga itautau.’ 38 Gau nasula gimi ga ala ngan badanga annga toa mugaeai gimi aboko eta ngan mao. Panua padengada tiboko ngan. Be gimi ala abada annga toa iuot ngan gid led naurata.”

39 Io, panua Samaria ad busa ngan tuanga toa oa tilongo taine toa oa ele posanga bedane, “Eaba toa ne ikeo pagau ngan danga toa ngada ne nakakado mugaeai.” Tilongo bedaoa ta lolod matua ngan Iesus. 40 Tota gid Samaria tila pan ta tibeta ei ngan idio imado toman ngan gid, ta idio imado pagid irangrang ngan ado rua. 41 Be panua busa pade tilongo Iesus ele posanga ta lolod matua ngan ei.

---

^k 4.24 Ro 12.1, 2Ko 3.17, Plp 3.3   ^l 4.25 Posanga idil toa *Mesaia* ne eine posanga Ibru, be *Kristus* eine posanga Grik. Posanga idil toa rua ne ipu lalaede. Gera palongonga ngan Mt 1.16.   ^m 4.26 Mk 14.61-62   ⁿ 4.34 Ins 6.38   ^o 4.35 Lu 10.2

⁴²Idio ta tikeo pan taine toa oa bedane, “Gai alongo eao lem posanga ngan ei, be lolomai matua ngan ei ngan ipu toaine kekelen mao. Ngansa patautene alongo ele posanga ta aoatai mambe eaba toa ne, tautaunga ibada mulian panua toa ngada ne tanoeai.”

Iesus ikado kemi madidnga ele gergeu

⁴³Ado rua ila ga kus ta Iesus itnan tuanga toa oa ta ila Galili. ⁴⁴Be mugaeai Iesus ipaola posanga ngan ei mulian ga bedane, “Oangga eaba ibada Deo iaoa ngan ele tuanga ipu, eine ga tilolon ngan ei mao.” ⁴⁵Io, ila iuot Galili, ta gid Galili tinid igelgel sapaean ngan badanga ei. Ngansa gid pade tila Ierusalem ngan eaneangga toa oa, ta tigera danga toa ngada oa ei ikado toa eoa.

⁴⁶Idio ta iluai mulian ngan tuanga Kena ngan tibur kapei Galili. Mugaeai ipul eau ga iuot oain toa eoa. Be ngan tuanga Kapernaum, maron kapei ele madidnga ede inat idibal. ⁴⁷Be madidnga toa oa ilongo mambe Iesus itnan Iudea ga inam iuot Galili, ta ila pan ta ibeta ei ngan isulug ga inam ta ikado kemi inat, ngansa teta pade ta imate.

⁴⁸“Ta Iesus ikeo pan, “Oangga gimi agera gid uisinga ga kilala mao, eine ga lolomi matua mao.”

⁴⁹Be madidnga toa oa ikeo, “Maron, sulug ga nam manmanae! Kado natug imate.”

⁵⁰“Ta Iesus ikeo pan, “Eao la. Natum itin kemi o.”

Tota madidnga ilolo matua ngan ele posanga pan, ta iluai mulian ga ila. ⁵¹Io, ei iladlado edapeai maitne, be ele paeaeanga tila tiuot pan ta tikeo ga, “Natum itin kemi o!” ⁵²Ta ibeta gid ngan ado imata pida itin iuot kemi. Ta tikeo, “Made lailai ngan ado imata keledede itin oanaoana toa oa kus.”

⁵³Tota gergeu itama iuatai mambe inat iuot kemi tutui ngan ado imata toa Iesus ikeo pan bedane, “Natum itin kemi o.” Tota asingada ele luma lolo, lolod matua ngan ei.

⁵⁴Be uisinga toa iman kilala ne, eine Iesus ele uisinga parua aea muriai ngan itnan Iudea ga inam idio Galili.

Iesus ikado kemi eaba ede ngan liu tiuato Betesda

5 ¹Ado edengada muriai, Iesus ilalala ga ila Ierusalem ngan eaneangga ede raring aea togid Iuda. ²Be ngan tuanga Ierusalem liu ede ienono, tiuato ieda Betesda ngan posanga Ibru. Liu toa oa ienono boloma ngan tuanga aea atama toa gid sipsip tidudunga ngan. Be palata lima imadmadid isaleai. ³⁻⁴Be ngan gid palata toa oa gid panua busa ad

^p 4.42 1Io 4.14   ^q 4.44 Mt 13.57   ^r 4.45 Ins 2.23   ^s 4.46 Ins 2.1-11   ^t 4.47 Mt 8.5-6

^u 4.48 Ins 2.18, 1Ko 1.22   ^v 4.50 Mt 8.13   ^w 4.54 Ins 2.11

dibala timamado. Edengada matad ikilakila ga padengada aed imatemate ga baged imatemate.^x ⁵Be eaba ede, dibala ikado ei ga irangrang ngan aea rai sangaul tol igegea lima ga tol. ⁶Iesus igera eaba toa oa ienono ta iuatai mambe aea dibala ikakado ei mole tau. Ta ibeta ei bedane, “Eao kim tinim iuot kemi na?”

⁷Ta dibala tamad ikeo, “Maron, gau leg eaba eta ngan luanga gau ga nasulug eauiai mao. Somisomi oangga eau buk ga buk ga idaedae, eaba ede pade ga imuga ngan gau ta isulug.”

⁸Be Iesus ikeo pan, “Dae madid. Bada lem moe ta lalala.” ⁹Io, mole mao eaba toa oa itin iuot kemi ta ibada ele moe ta ilalala.

Be kadonga toa oa iuot ngan Ado Earaiinga aea. ¹⁰“Ta gid Iuda ad madidnga tikeo pan eaba toa itin iuot kemi oa bedane, “Eao kamado bisi lem moe? Labone eine ado Earaiinga aea! Lem kadonga toa ne itutui mao.”

¹¹Ta ikeo, “Eaba toa ikado ga tinig iuot kemi ne ikeo pagau bedane, ‘Bada lem moe ta lalala.’”

¹²Ta tibeta ei, “Eaba sai toa ikeo pago ngan bada lem moe ta lalala?”

¹³Be eaba toa itin iuot kemi oa iuatai ngan Iesus ei eaba sai mao, ngansa ei ilim ga idudunga toa ipom lolodeai oa.

¹⁴Idio ga muriai Iesus igera ei gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta ikeo pan, “Ega, tinim ta iuot kemi na. Be kado kadonga sasat pade mao. Ngan kado ta kadonga eta kulupu ga kulupu tau iuot ngan go.” ¹⁵Ga kus ta eaba toa oa ila ikeo pagid madidnga togid Iuda mambe eaba toa ikado ga itin iuot kemi, eine Iesus.

¹⁶Be ngan ado toaiua ga ila, gid Iuda ad madidnga timan Iesus aea isat, ngansa ei ikakado gid kadonga toa oa ngan Ado Earaiinga aea. ¹⁷Idio ta Iesus ikeo pagid bedane, “Gau Tamag ikakado naurata somisomi ga irangrang ngan labone, be gau pade nakakado naurata.” ¹⁸“Ngan ipu toaine gid Iuda ad madidnga tiparpar tau ngan ilonga edap eta ngan pamatenga ei. Ngansa ei itnan led apu ngan Ado Earaiinga aea kekelen mao, be ikeo ga Deo ei Itama pade. Ta ngan kadonga toa ne idol ei mulian ga iuot lalaede mambe Deo.

Deo Inat ieda kapei ngan peinga mulian gid matemate

¹⁹^bIesus ikoli led posanga bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, Deo Inat irangrang ngan ikado danga eta ngan ei kekelen ele kimnga mao.

---

^x 5.3-4 Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tibalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: *Gid dibala toa oa tisangasanga eau buk ga buk*, ⁴ngansa tiuangga pateatea anggelo ede ton Maron ga isulug ta imalango ngan eau toa oa ta buk ga idae, ta oangga sai idug ga imuga eauiai, eine ga itin iuot kemi. ^y 5.8 Mt 9.6 ^z 5.10 Neh 13.19, Jer 17.21-22 ^a 5.18 Mt 26.4, Ins 7.1, 10.30 ^b 5.19 Ins 5.30

Be saoa danga ei igera Itama ikakado, eine ikakado gid kadonga toa oa kekelen. Ngansa saoa kadonga Itama ikakado, eine Inat pade ikakado lalaede toa bedaoa. ²⁰Ngansa Itama ikim tau Inat ta ipasolan ei ngan danga toa ngada ne ei ikakado. Be ei ga ipasolan ei ngan gid naurata padengada kapepei toa iasal gid naurata ikakado mugaeai. Be gimi ga agera gid naurata toa ne ta amatala ngan. ²¹Ngansa Itama ipei mulian gid matemate ta ikado ga matad bibita. Be lalaede toa bedaoa, Inat pade iranrang ngan isio panua sapadua toa ei ikim, ta ikado ga matad bibita. ²²“Ga pade, Itama ipamadid eaba eta ngan posanga mao. Be naurata toa ngada oa ngan pamadidnga gid panua ngan posanga, eine idol ga idae Inat ibageai. ²³“Toa bedaoa ta panua toa ngada ne ga tilolon ngan Inat lalaede mambe tilolon ngan Itama. Oangga sai ilolon ngan Inat mao, eine ga ilolon ngan Itama toa isula ei oa mao pade.

²⁴“^eNakeo tautaunga pagimi, oangga sapadua tilongo leg posanga ga lolod matua ngan Eaba toa isula gau, eine tibada madonga kemi somisomi, ta iranrang ngan tibada panasnga mao. Eine titnan matenga ga idio, ta tila tibada madonga kemi. ²⁵Nakeo tautaunga pagimi, ado toa gid matemate tibada madonga pau tota iuot ne. Gid panua matemate ga tilongo Deo Inat ilinge, ta sapadua tilongo, eine ga tibada madonga kemi. ²⁶Ngansa edap mata bibita aea ienono pan Itama, ta lalaede toa bedaoa, Deo ikeo ga edap mata bibita aea ienono pan Inat pade. ²⁷Ta Itama idol ieda kapei ta iranrang ngan ipamadid gid panua ngan posanga, ngansa ei Eaba Inat.

²⁸“Gimi akakrik ngan leg posanga toa ne padam, ngansa ado toa gid matemate tidae mulian ne, teta pade ga iuot. Ta gid toa ngada oa tienono ad dengaeai eine ga tilongo Eaba Inat ilinge. ²⁹“^fTa gid ga titnan denga ga tiuot. Be sapadua tikado kadonga kemikemi, eine ga tidae mulian ta tibada madonga kemi, be sapadua tikado kadonga papaeamao, eine ga tidae mulian ta tibada ad panasnga.”

Gid kilala ipasolan mambe Iesus ei sai

³⁰^gIesus ikeo pade bedane, “Ngan gau kekelegau leg kimnga, iranrang ngan nakado danga eta mao. Be gau nalongo Tamag ele renrennga ga kus ta narau gid panua kelede kelede ad posanga. Ta posanga toa narau eine tutui, ngansa nanasi gau leg kimnga mao. Be nanasi Tamag ele kimnga toa isula gau ga nanam.

³¹“Oangga napaola posanga ngan gau mulian, eine lemi ipu eta ngan lolomi matua ngan leg posanga mao. ³²Be Eaba ede pade imamado ta ipapaola posanga ngan gau, eine Tamag. Ta naoatai mambe posanga toa ipapaola ngan gau ne, eine tautaunga.

^c 5.22 Ins 5.27, PA 10.42   ^d 5.23 Plp 2.10-11, 1Io 2.23   ^e 5.24 Ins 3.15-18

^f 5.29 Dan 12.2, Mt 16.27, PA 24.15   ^g 5.30 Ins 5.19, 6.38

³³“Mugaeai gimi asula gid panua edengada ga tila pan Ioanes Paliliunga aea ngan longonga ele posanga, ta posanga toa ei ipapaola ngan gau eine tautaunga. ³⁴Be gau naeadi mambe eaba eta ele posanga irangrang ngan ipamatua leg posanga mao. Be gau napapei matami ngan Ioanes ele posanga ngansa nakim Deo ibada gimi mulian. ³⁵Ioanes ei mambe usi irarabal ta itara gimi. Ta ngan ado toaiua gimi alongo ele posanga, eine tinimi igelgel ngan ele posanga mambe usi itara gimi ngan ado pidaede.

³⁶^h“Be kilala ede pade ngan gau ta ienono. Kilala toa ne iasal Ioanes ele posanga. Eine gid naurata toa Tamag ikeo ga napasala ne. Gid naurata toa nakakado ne ipasolan mambe Tamag isula gau ga nanam. ³⁷ⁱBe Tamag toa isula gau ga nanam ne, ei pade ipaola ag posanga. Gimi alongo ele babanga eta mao ga agera imata mao pade. ³⁸Ta ele posanga ienono pagimi mao, ngansa lolomi matua ngan eaba toa ei isula ga inama ne mao. ³⁹^jGimi matami inasnasi Deo ele laulau ngansa gimi aoangga abada madonga kemi somisomi ngan laulau toa ne. Laulau toa ne pade iposaposa ngan gau. ⁴⁰Be gimi atolatola ngan anam pagau ngan badanga madonga kemi.

⁴¹“Gau nailoilo gid panua ngan tisoa gau edag mao. ⁴²Be gau naoatai ngan gimi. Toa lolomia na gimi akim Deo mao. ⁴³Gau nanam ngan Tamag ieda, be gimi apul murimi ngan gau. Be oangga eaba eta pade inama ngan ei ieda, eine tinimi igelgel ngan badanga ei. ⁴⁴Gimi akim tau ngan oaeoemi tisoaso edami. Be Deo toa kelede oa isoaso edami ngan edap ede pade. Be gimi tinimi ngan nasinga edap toa oa mao. Tota irangrang ngan lolomi matua madongan?”

⁴⁵“Kado gimi aoangga gau ga nasol gimi ngan posanga toa Tamag imatai oa. Eine mao. Eaba toa ga isol gimi ngan posanga eine Moses toa aedi ei ngan luanga gimi. ⁴⁶^kNgansa oangga lolomi matua ngan Moses tautaunga, eine ga lolomi matua ngan gau pade, ngansa ei ibode laulau ngan gau. ⁴⁷Be oangga lolomi matua ngan posanga toa Moses ibode ne mao, eine ga lolomi matua ngan gau leg posanga madongan?”

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(*Mateus 14.13-21, Markus 6.30-44, Lukas 9.10-17*)

6 ¹Idio ga muriai, ta Iesus iuore ga ila ngan liu kapei Galili isal iadag. (Liu toa ne ieda ede pade Taiberias.) ²Be ipom kapei tinasi ei ngansa tigeria gid uisinga toa ei ikakado ngan keminga gid dibala. ³Idio ta Iesus idae ga ila bereoeai ta idio imado toman ngan ele aluagau. ⁴Ngan ado toaiua, gid Iuda led eaneannga Pasova aea imata boloma.

⁵Be Iesus imata idae ta igera ipom kapei tingata ei ga tinam, ta ibeta Pilip bedane, “Gita ga taol annga sida ngan ipom toa ne tian?” ⁶Ei ikado

^h 5.36 Ins 3.2, 14.11   ⁱ 5.37 Mt 3.17, Ins 5.32, 8.18   ^j 5.39 Lu 24.27   ^k 5.46 PA 3.22

posanga toa ne ngan tobanga Pilip. Be ei iuatai ngan saoa danga ei ga ikado.

⁷Ta Pilip ikoli ele posanga bedane, “Oangga tatado pat silva buno rua¹ ngan olnga ad annga, eine ga irangrang ngan gid ipom toa ne tian kautede kautede mao.”

⁸Be ele aluagau ede ieda Andreas toa Saimon Petrus itar kakau idae ta ikeo, ⁹“Gergeu aranga ede ta imamado ne. Ei aea ia rua toman ngan bret lima tikado ngan bali plaoa. Be annga kautede bedane ga iparangrang gid ipom toa ne madongan?”

¹⁰Ta Iesus ikeo, “Akeo pagid ipom ta tidio timado.” Be tibur toa oa aea purup kemikemi ngan madonga. Ta gid toa ngada oa tidio timado. Be gid arangaranga kekelegid dabad iuot bunoringring lima. ¹¹Idio ta Iesus ibada bret toa oa ta iposa kemi pan Deo ngan. Ga kus ta ipota ga ila pagid ipom toa timamado oa. Ta ikado bedaoa ngan ia pade. Ta gid toa ngada oa tibada ga irangrang ngan led kimnga.

¹²Gid toa ngada oa tian ga apad isum. Ga kus ta ikeo pagid ele aluagau bedane, “Abada mulian annga ilialia, ngan kado ta etangada iduaea sapaean.” ¹³Io, annga ilialia toa iuot ngan bret lima oa, ele aluagau tigou mulian ta tinonoi ngan karei sangaul ga igegea rua.

¹⁴Be gid panua tigera uisinga toa Iesus ikado ta tikeo, “Deo ikeo ngan sulanga eaba ede ga inam tanoelai ngan badanga iaoa. Tautaunga ei eaba tota nene!” ¹⁵^mBe Iesus iuatai mambe gid tiuangga tiluku ei ta tidol ei ga iman ad maron kapei. Tota itnan gid ga tidio, be ei kekelen idae ga ila lusiai.

Iesus ilalala eau igogoeai

(*Mateus 14.22-33, Markus 6.45-52*)

¹⁶Ado ila sum ta ele aluagau tisuug ga tila liu isaleai. ¹⁷Ta tidae oagaeai ngan langa tuangai Kapernaum ngan liu isal iadag. Eine tibur dodom na. Be Iesus inam iuot pagid maitne. ¹⁸Be rai kapei iuot ta ipei ngalu ga idae. ¹⁹Be gid tiuodeode ga tila aluai tede mambe kilomita lima. Be mole mao tigera Iesus ilalala eau igogoeai ga ipaboloma led oaga. Tota timataud. ²⁰Be ei ikeo pagid, “Amataud mao. Eine gau.” ²¹Tota tinid igelgel ngan badanga ei ga idae oagaeai. Be mole mao led oaga idudunga ngan lab toa tila ngan oa.

Gid ipom tilo Iesus

²²Ngan ado sae, gid ipom toa timamado ngan liu isal iadag tigera mambe oaga eta pade ienono mao. Be oaga toa kelede oa Iesus ele

---

¹ 6.7 Ngan ado toaiua, oangga panua naurata ad tikeo ga tibada *pat silva buno rua*, eine ga tiboko mambe taiko lima ga tol. ^m 6.15 Ins 18.36

aluagau tidae ngan ga tila o. Be tiutai mambe Iesus idae ga ila toman ngan gid mao, be gid kekelegid tila. ²³Idio ta oaga edengada togid Taiberias tidudunga boloma ngan tibur toa Maron ipan gid ipom ngan oa, muriai ngan ikado posanga kemi. ²⁴Be gid ipom tigera Iesus eta mao ga ele aluagau mao pade, tota tidae ngan gid oaga toa oa ta tila Kapernaum ngan ilonga Iesus.

Iesus ei annga madonga kemi aea

²⁵Idio ta tiuot pan Iesus ngan liu isal iadag ta tibeta ei, “Eaba paoatainga am, eao nam ot nene ngeda?”

²⁶Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, gimi aean ga apami isum, ta ngan ipu toaine ailoiilo gau. Be agera kemi gid uisinga toa nakado ga iman kilala oa mao. ²⁷”Irangrang ngan aboko ngan badanga annga tanoeai aea toa ibudabuda ne mao. Manta aboko ngan badanga annga madonga kemi aea toa ienono somisomi. Eaba Inat ga ipan gimi ngan annga toa ne. Ngansa Itama Deo idol ieda kapei ngan kadonga toa bedaoa.”

²⁸Ta tibeta ei bedane, “Gai ga akado mado ta akado naurata mambe Deo ikim?”

²⁹°Ta Iesus ikeo pagid, “Deo ele naurata eine ga bedane: Manta lolomi matua ngan eaba toa isula ei ga inam.”

³⁰°Ta tibeta ei, “Eao ga kado saoa uisinga iman kilala ta gai agera ta lolomai matua ngan eao? Eao ga kado saoa? ³¹°Matam nanan tibutibuda tian mana’ ngan tibur modamodanga, mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane, ‘Ei ibada annga buburiai aea pagid ta tian.’ ”

³²Ta Iesus ikeo pagid, “Nakeo tautaunga pagimi, Moses ipan gimi ngan annga buburiai aea mao. Eine gau Tamag toa ipan gimi ngan annga tautaunga buburiai aea. ³³Ngansa annga toa Deo ibada ne, eine eaba toa isulug buburiai ga inam. Ta ibada madonga kemi ga ila pagid panua tanoeai.”

³⁴Ta tikeo, “Maron, pan gai ngan annga toa na labone ga somisomi ga ila!”

³⁵°Iesus ikeo, “Gau annga madonga kemi aea. Eaba sai inam pagau, eine ga irangrang ngan pitoreanei pade mao. Be eaba sai ilolo matua ngan gau, eine ga marumian ei mao pade. ³⁶Be mambe nakeo pagimi ga ila na, gimi agera gau, be lolomi matua mao. ³⁷Panua sapadua toa Tamag ibada ga tinam pagau, eine ga tinam pagau. Be eaba sai inam pagau, eine ga nasuk ei mao ga mao tau. ³⁸Ngansa gau nasulug buburiai

---

° 6.27 Ins 6.48-58 ° 6.29 1Io 3.23 ° 6.30 Mt 16.1, Ins 2.18 ° 6.31 IM 16.4,14-15, Nam 11.7-9, Neh 9.15, Sng 78.24 ° 6.31 Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian. ° 6.35 Ins 4.14

ga nanam ngan nasinga gau leg kimnga mao. Be nanam ngan nasinga Tamag ele kimnga toa isula gau ga nanam. ³⁹“Tamag toa isula gau ga nanam ne, ele kimnga ga bedane: Gid panua toa ngada ne ibada ga tinam pagau, irangrang ngan eta ngan gid iduaea mao. Be gau ga napei gid mulian ngan ado muriai ga muriai tau. ⁴⁰Ngansa Tamag ele kimnga eine ga bedane: Panua toa ngada ne tigera gau ga lolod matua ngan gau, gid ga tibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. Ta gau ga napei gid mulian ngan ado muriai ga muriai tau.”

⁴¹Io, gid Iuda tiririak ngansa ei ikeo bedane, “Gau annga toa isulug buburiai ga inam.” ⁴²“Ta tikeo, “Eaba toa ne Iesus, Iosep inat na? Itama ga itna, taoatai ngan gid. Tota ikamado ga patautene ikeo ga isulug buburiai ga inam?”

⁴³Be Iesus ikeo pagid, “Gimi aririak pol ngan gimi mao. ⁴⁴“Eaba eta irangrang ngan inam pagau ngan ei ele kimnga mao. Manta Tamag toa isula gau ga nanam ne idada ilolo ta inam pagau, ta gau ga napei ei mulian ngan ado muriai ga muriai tau. ⁴⁵“Posanga ienono ngan laulau togid panua tibada Deo iaoga ga bedane, ‘Deo ga ipapaoatai gid panua toa ngada ne.’ Panua toa ngada ne tilongo Tamag ele posanga ga tinasi, gid tinam pagau. ⁴⁶“Eaba eta igera Tamag mao. Gau namamado toman ngan Deo ga nanam, gau kekelegau nagera ei. ⁴⁷“Nakeo tautaunga pagimi, eaba sai ilolo matua ngan gau, ei ibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. ⁴⁸“Gau annga madonga kemi aea. ⁴⁹Tibutibumi tian mana ngan tibur modamodanga, be muriai gid pade timate. ⁵⁰Be annga toa isulug buburiai ga inam, labone ienono. Ta oangga eaba sai ian annga toa ne, ei ga irangrang ngan imate mao.” ⁵¹Gau annga madonga kemi aea toa isulug buburiai ga inam. Oangga sai ian annga toa ne, ei ga imamado kemi somisomi ga ilalala ga ila. Tautaunga, annga toa ne eine gau medamedag toa natenai ngan badanga madonga kemi ga ila pagid panua tanoelai.”

⁵²Be gid Iuda aoad isokangai pol ngan gid ta tikeo, “Madongan? Eaba toa ne ga ipan gita ngan imedameda ta taean?”

⁵³Ta Iesus ikeo pagid, “Nakeo tautaunga pagimi, oangga gimi aean Eaba Inat imedameda mao ga aun ising mao, irangrang ngan madonga kemi ienono pagimi mao. ⁵⁴Be oangga sai ian medamedag ga iun singig, ei ibada madonga kemi somisomi. Ta gau ga napei ei mulian ngan ado muriai ga muriai tau. ⁵⁵Ngansa gau medamedag eine annga

¹ 6.39 Ins 10.28-29, 17.12   ² 6.42 Mt 13.55   ³ 6.44 Ins 6.65   ⁴ 6.45 Ais 54.13

⁵ 6.46 Ins 1.18   ⁶ 6.47 Ins 3.15-16   ⁷ 6.48 Ins 6.32,58   ⁸ 6.50 Kado gimi aoangga Iesus ikeo ga sapadua lolod matua ngan ei, eine ga tirangrang ngan timate ngan led madonga tanoelai mao. Eine mao. Be ei iposa ngan led madonga muriai buburiai. Ta ngan ado toaiua, irangrang ngan timate mao ga ilalala ga ila.

tautaunga, ga singig eine danga tautaunga ununnga aea. ⁵⁶Oangga sai ian medamedag ga iun singig, ei imamado pagau, ga gau namamado pan. ⁵⁷^bTamag toa imamado somisomi ne isula gau ga nanam. Ta ngan ei iura, gau pade namamado somisomi. Ta oangga sai ian medamedag, ei ga ibada madonga kemi ngan gau urag. ⁵⁸Annga toa ne isulug buburiai ga inam. Eine lalaede mambe mana toa tibutibumi tian ga timate oa mao. Oangga sai ian annga toa ne, ei ga imamado kemi somisomi ga ilalala ga ila.” ⁵⁹Iesus ikado gid posanga toa ne ngan ele paoatainga ngan luma raring aea toa Kapernaum oa.

Iesus ele posanga ibada madonga kemi somisomi

⁶⁰Iesus ele aluagau busa tilongo ele posanga bedaoa ta tikeo, “Paoatainga ne kulupu tau! Sai ga irangrang ngan ilongo?”

⁶¹Be toa iloleai oa ei iuatai mambe ele aluagau lolod ngur ga ngur toa bedaoa. Ta ibeta gid, “Ikamado? Posanga toa ne ikado ga gimi pade lolomi itnan gau? ⁶²Ta oangga gimi agera Eaba Inat idae mulian ga ila ngan tibur toa mugaeai imamado ngan oa, eine madongan? ⁶³Itautau Tutui kekelen ikado ga abada madonga kemi, be eababa urad irangrang ngan ilua gimi mao. Gid posanga toa naposa pagimi ngan ne, eine inam pan Itautau Tutui ta ikado ga abada madonga kemi. ⁶⁴“Be edengada ngan gimi, lolomi matua mao.” Iesus ikeo bedaoa ngansa sapadua toa lolod matua ngan ei mao, ei iuatai ngan toa mugaeai ga inam. Ga iuatai ngan eaba sai ga idol ei ga idae pagid aea miri itamatama bagedeai. ⁶⁵“Iesus ikeo pade bedane, “Edengada ngan gimi, lolomi matua mao. Ta ngan ipu toaine nakeo pagimi mambe eaba eta irangrang ngan inam pagau ngan edap eta pade mao. Manta Tamag ilongean ei ga inam pagau.”

⁶⁶Be ngan ado toaiua ga ila, ele aluagau busa titnan ei ga tila ta tinasi ei pade mao.

⁶⁷Ta Iesus ibeta ele aluagau toa sangaul igegea rua oa bedane, “Ikamado? Gimi aoangga atnan gau ga ala pade?”

⁶⁸“Ta Saimon Petrus ikoli ele posanga bedane, “Maron, gai ga ala pan sai pade? Eao kekelego lem posanga ibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. ⁶⁹Be gai lolomai matua ga aoatai kemi mambe eao Eaba Tutui ton Deo.”

⁷⁰Ta Iesus ikeo, “Gau nasio gimi toa sangaul igegea rua ne, na? Be ede ngan gimi, eine eaba paeamao mambe Satan.” ⁷¹Be eaba toa ikeokeo ngan oa eine Iudas, Saimon Iskariot inat. Ei ede ngan gid aluagau sangaul igegea rua, be muriai ga idol ei pagid aea miri itamatama bagedeai.

---

^b 6.57 1Io 3.24   ^c 6.64 Ins 13.11   ^d 6.65 Ins 6.44   ^e 6.68-69 Mt 16.16

Iesus ila ngan Eaneannga ngan Matad Nanan Madonga Palatai

7 ¹Idio ga muriai, Iesus ilalala ga ila ngan tuanga ga tuanga Galili. Be ei itin ngan langa Iudea mao, ngansa gid Iuda tiloilo edap eta ngan pamatenga ei. ²Be gid Iuda led Eaneannga ngan Matad Nanan Madonga Palatai^h ta inam boloma. ³Ta Iesus aea kakakau tikeo pan bedane, “Eao tnan tibur toa ne ta la Iudea ta irangrang ngan lem aluagau tigera gid uisinga eao kakado. ⁴Ngansa oangga eaba eta ikim iualu iuot kapei, ei ga ikado naurata mumulnga mao. Oangga eao kakado gid naurata toa ne, kemi ngan eao pasolan eao mulian pagid panua toa ngada ne tanoelai.” ⁵ⁱAea kakakau tiposa bedaoa ngansa gid pade lolod matua ngan ei mao.

⁶Ta Iesus ikeo pagid, “Gau leg ado imata inam maitne. Be ado toa ngada ne kemi ngan gimi. ⁷Irangrang ngan gid panua tanoelai timan ami isat mao. Gid timan gau ag isat, ngansa napaola posanga ngan kadonga papaeamao tikakado. ⁸Gimi ala ngan eaneannga toa oa, be gau patautene^j ga nala mao. Ngansa gau leg ado imata inam maitne.” ⁹Ei ikeo bedaoa ga kus, ta idio imamado Galili.

¹⁰Be aea kakakau tila ga kus ta ei pade ila ngan eaneannga, be ila masaeai mao. Ei ila mumulnga. ¹¹Be ngan eaneannga toa oa, gid Iuda ad madidnga tiloilo ei ta tikeo, “Eaba toa ne imamado sida?”

¹²Be gid ipom tikamur alele ngan aea posanga. Edengada tikeo ga, “Ei eaba kemi.”

Be padengada tikeo ga, “Mao. Ei ipabuobuo gid ipom.” ¹³Be eaba eta ikado posanga masaeai ngan ei mao, ngansa timataud gid madidnga togid Iuda.

¹⁴Idio ta gid ado eaneannga aea toa oa inam irabuiai, ta Iesus idae ga ila gadudunga ngan Deo ele luma aea ala ta ipapaoatai gid panua. ¹⁵^kBe gid Iuda tikakrik ta tikeo, “Eaba toa ne ila ngan luma pananalenga aea mao, be ibada ele oatainga ne sida?”

¹⁶^lTa Iesus ikeo pagid, “Paoatainga toa ne gau togau mao. Eine posanga ton Eaba toa isula gau ga nanam. ¹⁷Be oangga sai ikeo ga inasi Deo ele kimnga, ei ga iuatai kemi ngan paoatainga toa ne inam sida. Ei ga iuatai mambe paoatainga toa ne inam pan Deo, mao iuot ngan gau laborag ta naposa ngan. ¹⁸^mOangga sai ikado posanga ga iuot ngan ei ilabora, eine ikim gid panua padengada tipakuru ngan ei. Be eaba sai ipakuru ngan aea

---

^f 7.1 Ins 5.18   ^g 7.2 Wkp 23.34   ^h 7.2 Ngan gid Iuda led eaneannga toa oa, timamado ngan gid palata, lalaede mambe tibutibud tikakado mugaeai toman ngan Moses ngan tibur modamodanga. Tikado eaneannga toa oa ga ila irangrang ngan ado lima ga rua, be tinid igelgel ngan led abei oain ga oliv itautau imatua. Tikakado rai ga rai ngan taiko Septemba mao Oktoba.   ⁱ 7.5 PA 1.14   ^j 7.8 Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *patautene* ienono mao.   ^k 7.15 Mt 13.54, Lu 2.47   ^l 7.16 Ins 12.49, 14.10
^m 7.18 Ins 8.50

maron toa isula ei ga inam, ei eaba posanga tautauंगा aea. Ele idil eta paeamao mao. ¹⁹“Mugaeai Moses ibada apu pagimi na? Be eaba eta ngan gimi inasnasi apu toa ne mao. Ikamado ga aoangga arau gau ga namate?”

²⁰“Ta gid ipom tikoli ele posanga bedane, “Kado iriau paeamao ienono pago? Sai iuangga ipamate go?”

²¹Ta Iesus ikeo pagid, “Gau nakado uisinga ede ngan Ado Earaiंगा aea, ta gimi toa ngada ne akakrik. ²²“Be matami nanan. Moses ibada nasinga palunga aea pagimi. Ta gimi apalu lemi gergeu arangaranga ngan ado toa ngada ne, ga ngan Ado Earaiंगा aea pade. (Be tautauंगा Moses ipaot nasinga toa ne mao, be inam pagid tibutibuda.) ²³“Io, gimi tinimi ngan atnan Moses ele apu mao. Ta ngan ipu toaine apalupalu lemi gergeu ngan Ado Earaiंगा aea pade. Tota ikamado ga lolomi bake ngan gau ngan keminga eaba itin dodol ngan ado Earaiंगा aea? ²⁴Agera sapaean ngan matami ta aselele leg kadonga mao. Manta anasi edap tutui ta arau lemi posanga.”

Gid panua lolod ede ga ede ngan Iesus ei sai

²⁵Idio ta panua edengada Ierusalem ad tibeta alele bedane, “Eine eaba toa ada madidnga tiuangga tipamate na? ²⁶Be ega, ei ipapaola posanga masaeai, be gid tikado posanga eta pan mao. Kado gid madidnga tiuot ngan posanga mambe tautauंगा ei Kristus? ²⁷“Be gita taoatai ngan eaba toa ne ele tuanga ipu. Be oangga Kristus inam, irangrang ngan eaba eta iuatai ngan ele tuanga ipu mao.”

²⁸“Io, Iesus ipapaoatai gid panua gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, be ibaba ngan posanga ta ikeo, “Gimi aoatai ngan gau ga leg tuanga ipu na? Be gau nanam ngan gau leg kimnga mao. Eaba toa isula gau ga nanam, ei eaba posanga tautauंगा aea. Gimi aoatai ngan ei mao. ²⁹Be gau naoatai ngan ei, ngansa gau namamado toman ngan ei, ta isula gau ga nanam.”

³⁰“Gid tilongo posanga toa bedaoa, ta tiuangga tiluku ei. Be eaba eta ibage idae ngan ei mao, ngansa ele ado imata inam maitne. ³¹Be panua busa ngan ipom toa oa lolod matua ngan ei ta tikeo ga, “Tautauंगा eaba toa ne Kristus. Ngansa eaba eta pade irangrang ngan ikado uisinga busa ga iasal eaba toa ne mao!”

Gid madidnga togid Iuda tisula led paeaeanga ngan lukunga Iesus

³²Idio ta gid Parisi tilongo gid ipom tikamur alele ngan Iesus aea posanga. Ta gid madidnga tenainga ad ga gid Parisi tisula led paeaeanga toa timariala ngan Deo ele luma, ta tila ngan lukunga Iesus.

ⁿ 7.19 PA 7.53, Ro 2.21-24   ^o 7.20 Ins 8.48, 10.20   ^p 7.22 OM 17.9-13, Wkp 12.3

^q 7.23 Ins 5.8-10,16   ^r 7.26 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.

^s 7.27 Ins 7.41, 9.29   ^t 7.28 Mt 11.27, Ins 8.55   ^u 7.30 Ins 7.44

³³Be Iesus ikeo, “Gau namamado toman ngan gimim kauteta pade ga kus ta naluagau mulian pan Eaba toa isula gau ga nanam. ³⁴”Ta gimim ga ailo gau, be irangrang ngan aot ngan gau mao. Be tibur toa ga namamado ngan oa, irangrang ngan gimim ala ngan mao.”

³⁵Ta gid Iuda tiposa pol ngan gid bedane, “Ei ga ila sida ta irangrang ngan taot ngan ei mao? Ikamado? Ei ga ila pagid sobosoboda toa timamado alele ngan tibur togid alu padengada, ta ipapaoatai gid alu padengada? ³⁶Ele posanga ne ipu madongan? Ngansa ei ikeo ga, ‘Gimim ga ailo gau be irangrang ngan aot ngan gau mao.’ Ga pade ikeo ga, ‘Irangrang ngan gimim ala ngan tibur toa ga namamado ngan oa mao.’”

Iesus iposa ngan eau madonga kemi aea

³⁷”Be somisomi oangga gid Iuda tipasala led eaneannga toa oa, eine tikado ga iman ado kapei raring aea. Be tutui ngan ado toaiua, Iesus idae imadid ta ipotatae ngan posanga ga bedane, “Oangga sai marumian ei, goibe inam pagau ta iun.^x ³⁸”Oangga sai ilolo matua ngan gau, eine Deo ele laulau aea posanga ga iuot tautaunga ngan ei, ta eau madonga kemi aea ga ilele iloleai ga iuot.” ³⁹”Be itado oanenga itna toa ne ngan Itautau Tutui. Ngan ado toaiua, Itautau Tutui inama maitne, ngansa Iesus ibada edaeda kapei maitne. Be gid panua toa lolod matua ngan ei, muriai ga tibada Itautau Tutui.

Gid ipom timapoga alele

⁴⁰”Panua edengada ngan gid ipom tilongo ele posanga toa ne ta tikeo, “Tautaunga, eaba toa ne ei eaba ibada Deo iaoa toa tasangasanga ne.”

⁴¹^bBe padengada tikeo, “Ei Kristus.”

Be padengada tikeo, “Madongan? Irangrang ngan Kristus inam Galili mao. ⁴²”Deo ele laulau ikeo ga Kristus ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit, ta ele tuanga ipu Betleem toa mugaeai maron kapei Devit imamado ngan. Deo ele laulau ikeo bedaoa tautaunga na?” ⁴³Tota gid panua lolod ede ga ede ngan ei ta timapoga alele. ⁴⁴Edengada tiuangga tiluku ei, be eaba eta idol ibage ga idae ngan ei mao.

---

^v 7.34 Ins 8.21, 13.36   ^w 7.37 Wkp 23.36, Ais 55.1, Ins 4.14   ^x 7.37 Iesus ikeo bedaoa ngan ei mulian sapaeen mao. Ngansa nasinga ede toa gid Iuda tikakado somisomi ngan led eaneannga oa eine ga bedane: Toa Deo ele lumaeai oa madidnga kapei tenainga aea itok eau, ta gid Iuda matad nanan Deo ikado ga eau iuot ngan pat ngan luanga tibutibud mugaeai ngan tibur modamodanga. Gera posanga ngan IM 17.1-7. Be Iesus ikeo ga ei kekelen irangrang ngan ikado ga panua marumian gid pade mao. ^y 7.38 Ais 58.11, Sek 14.8   ^z 7.39 Ins 16.7, 20.22, PA 2.4   ^a 7.40 Ins 6.14   ^b 7.41 Ins 1.46   ^c 7.42 Sng 89.3-4, Mai 5.2

Gid madidnga Iuda ad lolod matua ngan Iesus mao

⁴⁵Gid paeaeanga toa oa tiluagid mulian ga tila pagid madidnga tenainga ad ga gid Parisi. Ta gid madidnga toa oa tibeta gid bedane, “Ikamado ga gimi aluku ei ta abada ei ga inama mao?”

⁴⁶“Ta gid paeaeanga tikeo, “Mugaeai ga inam, eaba eta ikado posanga mambe eaba toa ne mao.”

⁴⁷Ta gid Parisi tikeo, “Madongan? Ele posanga pakakanga ipabuobuo gimi pade? ⁴⁸“Gimi agera madidnga eta, mao Parisi eta ilolo matua ngan ei pade, mao madongan? ⁴⁹Be gid ipom toa ne tiuatai ngan apu mao, ta muriai Deo ga ipanas gid.”

⁵⁰“Be eaba ede ngan gid ieda Nikodemus toa mugaeai ila pan Iesus, ibeta gid bedane, ⁵¹“Gita leda apu ikeo ga itutui ngan tapanas eaba eta ngan posanga sapaean mao. Manta talongo kemi ele posanga ta taoatai kemi ngan danga saoa ei ikakado, ga kus ta io.”

⁵²“Ta tikoli ele posanga bedane, “Eao kamado? Eao Galili am pade? Matam ikirisi kemi ngan Deo ele laulau ta gera, eaba eta ibada Deo iaoa ga inam Galili mao.” ⁵³Idio ta gid keledede keledede tila led lumaeai.^h

Tibada taine arala aea ga ila pan Iesus

8 ¹Be Iesus idae ga ila ngan bereo Oliv. ²Io, gaisala rumaruma ngan ado sae, Iesus ila idudunga ngan Deo ele luma aea ala pade, ta gid panua busa tila pan. Ei idio imado ta ipapaoatai gid. ³Be gid madidnga apu ad ga gid Parisi tiluku taine ede toa ikado kadonga arala, ta tibada ei ga ila imadid rabu ngan gid ipom. ⁴Ta tikeo pan Iesus bedane, “Eaba paoatainga am, gai agera taine toa ne ikado kadonga arala! ⁵“Be ngan Moses ele apu, ikeo ga gid taine tikado bedane, manta taraurau gid ngan pat ga timate. Be eao keo mado?” ⁶Be tikado posanga toa bedaoa ngan tobanga ei, ngansa tiloilo ipu eta ngan solnga ei ngan posanga.

Be Iesus imouru ga isulug, ta ibode tano ngan ibage igonga. ⁷Io, tibetabeta ei maitne, ta Iesus idae imadid ta ikeo pagid, “Eaba sai rabu ngan gimi, oangga ele idil eta paeamao mao, goibe ei ga imuga ta itado pat ngan taine toa na.” ⁸Ga kus ta imouru ga isulug pade ta ibode tano.

⁹Be gid tilongo posanga toa oa, ta gid keledede keledede sek ga sek ga tila. Gid kapeipei timuga, be gid kakau tila muriai. Ila ga irangrang ngan Iesus kekelen idio toman ngan taine toa imadmadid rabu oa. ¹⁰Idio ta Iesus idae imadid ta ibeta ei bedane, “Taine, gid ipom toa ne sida ga tila? Eta ngan gid idio ngan panasnga go mao?”

^d 7.46 Mk 1.22   ^e 7.48 Ins 12.42   ^f 7.50 Ins 3.1-2   ^g 7.52 Ins 7.41-42   ^h 7.53-8.11 Ngan gid laulau edengada ngan posanga Grik, posanga ngan 7.53 ga ila irangrang ngan 8.11 ienono mao.   ⁱ 8.5 Wkp 20.10, Lo 22.22-24   ^j 8.7 Lo 17.7

¹¹ ^kTa taine toa oa ikeo, “Maron, eaba eta idio mao.”

Ta Iesus ikeo, “Gau pade ga napanas go mao. Eao la, be muriai kado kadonga sasat pade mao.”

Iesus ei taranga ngan gid panua toa ngada ne tanoesai

¹² ^lIdio ta Iesus ikeo pagid pade bedane, “Gau taranga ngan gid panua toa ngada ne tanoesai. Oangga sai inasi gau, ei ga ilalala ngan dodom mao ga mao tau. Be ei ga ibada taranga madonga kemi aea.”

¹³ Ta gid Parisi tikeo pan bedane, “Eao rangrang ngan pasolan mambe lem posanga ne tautaunga mao, ngansa eao bebem eta ngan ipamatua lem posanga mao, be eao posaposa ngan eao mulian.”

¹⁴ ^mTa Iesus ikoli led posanga bedane, “Tautaunga, nakado posanga ngan gau mulian, be leg posanga toa ne tautaunga. Ngansa gau naoatai ngan gau nanam sida ga nala sida pade. Be gimi aoatai ngan nanam sida mao ga aoatai ngan nala sida mao pade. ¹⁵ ⁿGimi anasi gid eababa led oatainga ta asol gau ngan posanga. Be gau nasol eaba eta ngan posanga mao. ¹⁶ ^oBe oangga nasol eaba eta, eine leg posanga tautaunga, ngansa gau kekelegau nasol ei mao, be gau ga Tamag toa isula gau ga nanam ne, gairua asol ei. ¹⁷ ^pNgan gimi lemi apu, ikeo ga oangga panua rua tiposa lalaede ngan saoa danga, eine led posanga tautaunga. ¹⁸ ^qGau nakado posanga ngan gau mulian. Be eaba toa iman bebeg ta ipamatua leg posanga, eine Tamag toa isula gau ga nanam.”

¹⁹ Ta tibeta ei, “Tamam toa eao posaposa ngan ne imamado sida?”

Ta Iesus ikeo, “Gimi aoatai ngan gau mao, ga Tamag mao pade. Oangga gimi aoatai ngan gau, eine ga aoatai ngan Tamag pade.” ²⁰ ^rIesus ikado paoatainga toa oa gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, boloma ngan apou tenainga aea. Be eaba eta idol ibage ga idae ngan ei mao, ngansa ele ado imata inam maitne.

Iesus ikeo ga gid panua tirangrang ngan tila ngan tibur toa ei ga ila ngan oa mao

²¹ ^sIesus ikeo pagid pade bedane, “Gau ga natnan gimi, ta gimi ga ailo gau, be eine ga amate ngan lemi kadonga sasat. Irangrang ngan gimi ala ngan tibur toa gau nala ngan ne mao.”

²² Gid Iuda tilongo toa bedaoa ta tibeta pol ngan gid bedane, “Ikamado ga ikeo ga irangrang ngan tala ngan tibur toa ei ila ngan oa mao? Kado iuangga ipamate ei mulian?”

^k 8.11 Ins 5.14 ^l 8.12 Ais 49.6, Ins 1.4-9, 9.5, 12.46 ^m 8.14 Ins 5.31-32, 7.28

ⁿ 8.15 Ins 12.47 ^o 8.16 Ins 5.30, 8.29 ^p 8.17 Lo 19.15 ^q 8.18 1Io 5.9 ^r 8.20 Ins 7.30

^s 8.21 Ins 7.34, 13.33

²³ 'Idio ta ikeo, "Gimi panua gadio ami, be gau eaba gadae ag. Gimi panua tanoelai ami, be gau eaba tanoelai ag mao. ²⁴ Mambe nakeo pagimi ga ila na, gimi ga amate ngan lemi kadonga sasat. Manta lolomi matua mambe Gau eine Ei." Oangga lolomi matua ngan gau toa bedane mao, eine ga lemi kadonga sasat ienono ga irangrang ngan amatemate."

²⁵ Ta tibeta ei, "Eao sai?"

Ta Iesus ikeo, "Eine nakeo pagimi matamata ga irangrang ngan patautene. ²⁶ Gau leg posanga busa ngan solsolnga gimi, be Eaba toa isula gau ga nanam, ei eaba posanga tautaunga aea. Gid posanga toa nalongolongo pan, eine napapaola pagid panua tanoelai."

²⁷ Be gid tiutai mao mambe iposaposa pagid ngan Itama. ²⁸ 'Idio ta Iesus ikeo, "Oangga gimi asoa Eaba Inat ga idae," eine ga aoatai mambe Gau eine Ei. Ga pade, gimi ga aoatai mambe nakado danga eta ngan gau leg kimnga mao, be nakado gid posanga toa ne lalaede mambe Tamag ipaoatai gau ngan. ²⁹ Eaba toa isula gau ne, ei imamado toman ngan gau, be itnan gau ga nadio kekelegau mao. Ngansa somisomi nakakado saoa danga ikado ei ga itin igelgel." ³⁰ Io, Iesus ikado posanga toa oa, ta gid busa lolod matua ngan ei.

**"Posanga tautaunga ipola gimi ta atnan
madonga mambe paeaeanga sapaean"**

³¹ Iesus ikeo pagid Iuda toa lolod matua ngan ei bedane, "Oangga gimi anasnasi leg posanga, eine ga aman leg aluagau tautaunga. ³² Ta gimi ga aoatai ngan posanga tautaunga, ta posanga tautaunga toa ne ipola gimi ta atnan madonga mambe paeaeanga sapaean."

³³ *Ta gid tikoli ele posanga bedane, "Gai iaoa kelede pan Abraam. Mugaeai ga inam, gai aman eaba eta ele paeaeanga sapaean mao. Tota eao kamado keo ga gai ga atnan madonga mambe paeaeanga sapaean?"

³⁴ †Ta Iesus ikeo, "Nakeo tautaunga pagimi, eaba sai ikado kadonga sasat, ei iman kadonga sat ele paeaeanga sapaean. ³⁵ Gid paeaeanga sapaean timamado ngan luma toa tibokoboko ngan oa somisomi mao. Be luma itama inat imamado somisomi ga ilalala ga ila. ³⁶ Ta oangga Deo Inat ipola gimi ta atnan madonga mambe paeaeanga sapaean, eine ga amado kemi tautaunga. ³⁷ Gau naoatai mambe gimi iaoa kelede pan Abraam. Be gimi aoangga apamate gau, ngansa leg posanga idudunga lolomia i mao. ³⁸ Gau naposa ngan saoa danga Tamag ipasolan pagau. Ta lalaede toa bedaoa, gimi akado saoa danga alongo pan tamami."

---

† 8.23 Ins 3.31   * 8.24 Ipu madongan ta Iesus ikeo ga *Gau eine Ei*? Ikeo ga ei sai? Panua busa oatainga ad tiuanga ei ikeo ga ei Deo. Gera posanga lalaede bedane ngan Ais 41.4.

‡ 8.28 Ins 3.14   * 8.28 Iesus ele posanga ipu madongan ta ikeo ga *gimi asoa Eaba Inat ga idae*? Panua busa oatainga ad tikeo ga iposa ngan ele matenga ngan abei tabala. Gera posanga ngan Ins 12.32-33.   * 8.33 Mt 3.9   † 8.34 Ro 6.16,20

³⁹“Ta tikoli ele posanga bedane, “Abraam eine gai tibumai.”

Ta Iesus ikeo, “Oangga gimii Abraam itubtub, eine ga akakado saoa danga ei ikakado. ⁴⁰Be gau napaola posanga tautauga pagimi mambe nalongo pan Deo. Ta labone gimii ailo edap ngan pamatenga gau. Abraam ele kadonga eta bedane mao. ⁴¹“Gimii anasi gid kadonga mambe tamami ikakado.”

Ta gid tikeo, “Gai ne budibala mao! Deo kekelen eine gai Tamamai!”

⁴²Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga Deo ei Tamami, eine ga lolomi ikim gau. Ngansa gau namamado pan Deo ta nanam. Gau nanam sapaeen ngan gau leg kimnga mao, be ei isula gau ta nanam. ⁴³Ikamado ga leg posanga iuot masaeai pagimi mao? Eine ngansa gimii tinimi ngan longonga leg posanga mao. ⁴⁴^bGimii anam pan tamami toa eaba paeamao, ta aoangga anasi tamami toa oa ele kimnga. Mugaeai ga inam, ei ipapamate gid panua ga iman posanga tautauga aea isat. Ngansa posanga tautauga eta ienono pan mao. Posanga pakakanga eine ele naurata iuaro. Ngansa ei eaba pakakanga aea ga aleburo itama. ⁴⁵Be gau leg posanga eine tautauga, ta lolomi matua ngan gau mao. ⁴⁶“Sai ngan gimii iranrang ngan ipasolan leg idil eta paeamao? Mao na? Tota oangga nakado posanga tautauga, ikamado ga lolomi matua ngan gau mao? ⁴⁷^dOangga sai ei gergeu ton Deo, eine ilongolongo Deo ele posanga. Be gimii alongo ele posanga mao, ngansa gimii gergeu ton Deo mao.”

Jesus ikeo, “Abraam iuot maitne, be Gau Namamado”

⁴⁸“Ta gid Iuda tikoli ele posanga bedane, “Gai akeo ga eao eaba ede Samaria am, be iriau paeamao ienono ngan go, eine tautauga, na?”

⁴⁹Ta Iesus ikeo, “Iriau paeamao eta ienono ngan gau mao. Gau nalolon ngan Tamag, be gimii alolon ngan gau mao. ⁵⁰Gau nailoilo gid panua ngan tisoa gau edag mao. Eaba keledede isoa gau edag. Ei kekelen ga ipamadid gid panua ngan posanga. ⁵¹^fNakeo tautauga pagimi, oangga sai inasi leg posanga, iranrang ngan imate mao ga ilalala ga ila.”^g

⁵²Ta gid Iuda tikeo pan bedane, “Ega, patautene gai aoatai, iriau paeamao ta ienono pago! Abraam imate ga gid panua tibada Deo iaoa timate pade. Be eao keo ga oangga sai inasi lem posanga, eine ga imate mao ga ilalala ga ila. ⁵³Ikamado? Eao oangga easal tibumai Abraam? Ei imate na, ga gid panua tibada Deo iaoa timate pade. Eao keo ga eao eaba madongan?”

---

^z 8.39 Mt 3.9   ^a 8.41 Ais 63.16   ^b 8.44 1Ia 3.8   ^c 8.46 2Ko 5.21, 1Pe 2.22   ^d 8.47 1Ia 4.6
^e 8.48 Mk 3.21-22   ^f 8.51 Ins 5.24   ^g 8.51 Kado gimii aoangga Iesus ikeo ga sapadua tinasi ele posanga, eine ga tiranrang ngan timate ngan led madonga tanoelai mao. Eine mao. Be ei iposa ngan led madonga muriai buburiai. Ta ngan ado toaiua, iranrang ngan timate mao ga ilalala ga ila.

⁵⁴Ta Iesus ikeo, “Oangga nasoa edag mulian, eine naparim ngan edag sapaeen. Be Tamag, ei Eaba toa isoa gau edag. Ei Eaba toa gimí aoangga ei ami Deo. ⁵⁵Gimí aoatai ngan ei mao, be gau naoatai ngan ei. Oangga nakeo ga naoatai ngan ei mao, eine ga naot eaba pakakanga ag mambe gimí pade. Be tautauga gau naoatai ngan ei, ga nanasnasi ele posanga. ⁵⁶Tibumi Abraam itin igelgel ngan geranga ado toa gau nanama ngan oa. Ei igera ta ilolo kemi.”

⁵⁷Ta gid Iuda tikeo, “Eao am rai sangalima maitne, be eao keo ga gera Abraam na?”

⁵⁸^hTa Iesus ikeo, “Nakeo tautauga pagimí, Abraam iuot maitne, be Gau Namamadoⁱ. ⁵⁹Io, tota tibada pat ta tiuangga tirau ngan ei, be ei imunul ta itnan Deo ele luma aea ala ga iuot.

Iesus ikado kemi eaba imata ikila

9 ¹Idio ta Iesus ilalala ga ila be igera eaba ede imata ikila toa aea popongai ga inam. ²^JTa ele aluagau tibeta ei, “Eaba paoatainga am, sai ikado kadonga sat, eaba toa ne, mao itna ga itama, ta imata ikila toa aea popongai ga inam?”

³^kTa Iesus ikeo, “Eaba toa ne ikado kadonga sat mao, ga itna ga itama tikado mao pade. Be danga toa ne iuot ta irangrang ngan Deo ele naurata iuot masaeai ngan ei. ⁴Patautene tibur ado, ta gita manta takado naurata ton Eaba toa isula gau. Ngansa oangga bong inam, irangrang ngan eaba eta ikado naurata mao. ⁵^lOangga namamado tanoelai maitne, gau mambe taranga ngan gid panua tanoelai ad.”

⁶^mIo, ikeo bedane ga kus, ta ipla ga isulug tanoelai, ta ibul imau toman ngan tano. Ga kus ta isama tano maraka toa oa ga idae eaba toa oa imatai. ⁷Ta ikeo pan bedane, “La men matam ngan liu Siloam.” (Edaeda Siloam ipu eine “Tisula ei.”) Tota ila imen imata, ga kus ta iluai mulian ga inam, be imata iuot kemi.

⁸Be ele panua tuangai ga gid panua toa tigera ei mugaeai mambe eaba gaugaunga aea, tikeo bedane, “Eaba sai toa oa? Eine eaba toa imamado ga igaugau danga sisid ne?” ⁹Panua edengada tikeo, “Be. Ei tota nena.”

Be padengada tikeo ga, “Mao. Eina eaba ede pade, be imata lalaede mambe ei.”

Be ei ikeo, “Mao. Gau tota eko!”

¹⁰Ta tibeta ei, “Be matam iuot kemi ne madongan?”

¹¹Ta ikoli led posanga, “Eaba tiuato Iesus ibul tano toman ngan imau ta isama ngan matag, ta ikeo pagau bedane, ‘La ngan liu Siloam ta men matam.’ Tota nala namen matag ta nageragera pade!”

^h 8.58 Ins 1.1 ⁱ 8.58 Posanga idil toa ne *Gau Namamado* ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: *Gau eine Ei*. Iesus ikeo lalaede bedane ngan 8.24 ga 8.28 ga 13.19.

^j 9.2 Ese 18.20, Lu 13.2,4 ^k 9.3 Ins 11.4 ^l 9.5 Mt 5.14, Ins 8.12 ^m 9.6 Mk 8.23

¹²Ta tibeta ei, “Eaba toa ne sida?”

Be ikeo, “Gau naoatai mao.”

¹³Io, tibada eaba toa mugaeai imata ikila oa ga ila pagid Parisi. ¹⁴Be Iesus ele kadonga ngan bulnga tano ga iuot maraka ga keminga eaba oa imata, eine iuot ngan Ado Earainga aea. ¹⁵Ta gid Parisi pade tibeta ei, “Eao matam iuot kemi ne madongan?”

Ta ikeo pagid, “Ei isama tano maraka ngan matag, ga kus ta namen matag, tota nageragera pade.”

¹⁶Ta Parisi edengada tikeo bedane, “Eaba toa ne inam pan Deo mao, ngansa ei inasi apu ngan Ado Earainga aea mao.”

Be padengada tikeo, “Irangrang ngan eaba kadonga sat aea ikado gid uisinga bedane pade? Mao tau!” Tota timapoga ga tiuot iaoa rua.

¹⁷“Idio ta tipul matad ga ila pan eaba toa mugaeai imata ikila oa, ta tibeta ei pade bedane, “Eao keo mado ngan ei? Ngansa eao matam toa na ei ikado kemi.”

Ta ikeo, “Ei eaba ibada Deo iaoa.”

¹⁸Be gid madidnga togid Iuda tiadi mambe mugaeai ei imata ikila mao. Tiuangga ei ipakaka ngan imata iuot kemi. Tiadi bedaoa ga iranrang ngan tibaba itna ga itama ga tinam. ¹⁹Ta tibeta gisirua bedane, “Eaba toa ne lemi gergeu? Ta gimi akeo ga ei imata ikila toa aea popongai ga inam, eine tautauga na? Be ikamado ga labone igeragera pade?”

²⁰Ta itna ga itama tikoli led posanga bedane, “Gai aoatai mambe eaba toa ne gai lemai gergeu. Ga pade aoatai mambe ei imata ikila toa aea popongai ga inam. ²¹Be labone ikamado ga igeragera pade, mao sai ikemi imata, eine gai aoatai mao. Gimi abeta ei. Ei kapei ta iranrang ngan ikado posanga ngan ei mulian.” ²²Itna ga itama tikeo bedane ngansa timataud gid madidnga togid Iuda. Ngansa mugaeai gid madidnga toa oa tirau posanga ta tikeo ga oangga sai iuaoa ngan Iesus mambe ei Kristus^o, ei ga iranrang ngan ila ilup toman ngan gid ngan luma raring aea pade mao. ²³Ngan ipu toaine ta itna ga itama tikeo, “Ei kapei o. Gimi abeta ei.”

²⁴Io, tibaba eaba toa imata ikila oa parua aea pade ta tikeo, “Eao manta kado lem posanga tautauga ta soa Deo ieda. Gai aoatai mambe eaba toa na kadonga sasat aea.”

²⁵Ta ei ikoli led posanga bedane, “Oangga ei eaba kadonga sasat aea, mao be ei eaba kadonga sasat aea mao, eine gau naoatai mao. Danga keleda gau naoatai ga bedane: Mugaeai gau matag ikila, be labone nageragera pade.”

²⁶Ta tibeta ei, “Ei ikado mado ngan eao? Ikado ga matam pal madongan?”

ⁿ 9.17 Ins 4.19   ^o 9.22 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16.

²⁷Ta ikeo pagid, “Gau nakeo pagimi na, be gimi alongo mao. Ikamado akeo ga alongo pade? Gimi aoangga aot ele aluagau pade na?”

²⁸Tota gid Parisi tidaba ei ta tikeo, “Eao sakirkir, aluagau ton eaba toa na! Be gai Moses ele aluagau. ²⁹Gai aoatai mambe Deo iposa pan Moses. Be eaba toa na, gai aoatai ngan ei inam sida mao.”

³⁰Ta eaba toa oa ikoli led posanga bedane, “Gau namatala tau ngan lemi posanga! Ikamado ga aoatai ngan ei inam sida mao? Ei ikado ga matag pal! ³¹^pGita taoatai mambe Deo ilongolongo gid panua kadonga sasat ad mao. Be ei ilongo eaba sai ilolon ngan ei ga inasnasi ele kimnga. ³²Mugaeai tau ga inam, talongo ato eta ngan eaba imata ikila toa aea popongai ga inam, ga kus ta tikado ga imata pal pade? Mao tau! ³³Oangga Deo isula eaba toa ne ga inama mao, ei ga irangrang ngan ikado danga eta mao.”

³⁴^rTa gid Parisi tikoli ele posanga bedane, “Kadonga sat ibul go toa am popongai ga inam labone! Be eao oangga paoatai gai na?” Tota tisuk ei ga iuot ga ila.

Panua lolod matua ngan Iesus mao, gid mambe panua matad sususu

³⁵Iesus ilongo mambe tisuk eaba toa oa ga iuot. Tota ila iuot pan ta ikeo, “Eao lolom matua ngan Eaba Inat?”

³⁶Ta eaba toa oa ibeta ei bedane, “Maron, ei sai toa? Keo pagau ta lolog matua ngan ei.”

³⁷Ta Iesus ikeo, “Eao gera ei na. Gau tota naposaposa toman ngan eao ne.”

³⁸Ta eaba toa oa ikeo, “Maron, gau lolog matua ngan eao.” Tota ikor iae ta isoa ieda.

³⁹Ta Iesus ikeo, “Gau nanam tanoeai ngan patutuinga gid panua ad posanga. Toa bedaoa ta gid panua matad sususu ga tigeragera pade, be gid panua tikeo ga matad kemi, eine ga tiuot mambe panua matad sususu.”

⁴⁰^rBe gid Parisi edengada toa timamado, tilongo bedaoa ta tikeo, “Ikamado? Eao keo ga gai pade matamai sususu na?”

⁴¹Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga matami sususu, eine ga lemi kadonga sat eta mao. Be labone gimi akeo ga matami kemi, tota lemi kadonga sat ienono maitne.”

Oanenga itna ngan eaba imariala ngan sipsip

10 ¹Iesus ikeo pade bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, eaba sai idudunga ngan gid sipsip led ala aea atama mao, be idug ga idudunga ngan tibur eta pade, ei eaba lublubnga aea ga ipapaeaoa gid

^p 9.31 Sng 34.15   ^q 9.34 Sng 51.5   ^r 9.40 Mt 15.14

sipsip. ²Be eaba idudunga ngan ala aea atama, ei gid sipsip tamad. ³Eaba toa imariala ngan atama, ipokaka atama ngan ei, ta gid sipsip tilongo tamad ilinge. Be ei iuato gid sipsip kelede kelede edad, ta imugamuga ngan gid ga tiuot. ⁴Oangga ibada ele sipsip toa ngada oa ga tiuot ga kus, ei ga imuga ngan gid, ta ele sipsip tinasi ei, ngansa tiuatai ngan ilinge. ⁵Gid ga tinasi eaba eta pade mao, be eine ga tiaoa ngan ei, ngansa tiuatai ngan eaba eta pade ilinge mao.” ⁶Iesus itado oanenga itna toa ne, be gid panua tiuatai ngan saoa danga toa iposaposa ngan oa mao.

⁷Idio ta Iesus ikeo pade, “Nakeo tautaunga pagimi, gau eine atama togid sipsip. ⁸Panua toa ngada oa tinam mugaeai ngan gau, eine gid panua lublubnga ad ga tipapaeaoa gid sipsip. Be gid sipsip tilongolongo gid mao. ⁹Gau eine atama. Oangga sai inam pagau ta idudunga, Deo ga ibada ei mulian. Ta ei ga idudunga ga iuot ngan atama toa oa. Ta somisomi ei ga iuotot ngan purup kemikemi eaneannga aea. ¹⁰Eaba lublubnga aea ikim ilub gid sipsip, ga ipapaeabu ngan gid, ga ipapamate gid. Ei inama ngan ipu eta pade mao. Be gau nanam ngan badanga madonga kemi pagid. Ta madonga kemi toa oa eine kemi ga kemi tau ga ilalala ga ila.

¹¹“Gau sipsip tamad kemi. Sipsip tamad kemi ilongean ei mulian ga imate ngan luanga gid. ¹²“Be eaba sai iboko pat pan sipsip tamad, ei sipsip tamad mao. Ei irangrang ngan imariala kemi ngan gid sipsip mambe sipsip tamad mao. Tota oangga igera kaua saksak inam, eine ga itnan gid ga tidio, be iaoa ga ila. Ta kaua saksak ga ian gid ga ipare gid alele. ¹³Eaba toa oa iaoa ngansa ei iboko pat, ta imata ila ngan gid sipsip mao.

¹⁴“Gau sipsip tamad kemi. Gau naoatai ngan leg sipsip, ga leg sipsip tiuatai ngan gau, ¹⁵lalaede mambe Tamag iuatai ngan gau, ga gau pade naoatai ngan ei. Ta nalongean gau ga namate ngan luanga gid sipsip. ¹⁶“Be gau leg sipsip padengada toa tienono gadudunga ngan ala toa ne mao. Ta gau manta nabada gid pade ga tinama. Tota gid ga tilongo lingeg ta tiuot sipsip iaoa kelede ga tamad kelede pade. ¹⁷xTamag ilolo ikim gau ngan ipu ga oaine: Nalongean gau mulian ga namate ngan luanga gid sipsip, ga kus ta nadae mulian pade. ¹⁸Irangrang ngan eaba eta ipamate gau sapaean mao. Oangga nalongean gau ga namate, ta io. Gau urag kapei ngan longeannga gau ga namate, ga urag kapei ngan daenga mulian pade. Ngansa Tamag irenren pagau toa bedaoa.”

¹⁹Io, ngan gid posanga toa ne, gid Iuda timapoga ga tiuot iaoa rua pade. ²⁰Busa ngan gid tikeo ga, “Iriau paeamao ienono ngan ei ta imangamanga. Ikamado ga gimil alongo ele posanga?”

^s 10.8 Jer 23.1-2, Ese 34.2-3   ^t 10.11 Sng 23.1, PM 7.17   ^u 10.12 PA 20.29

^v 10.15 Mt 11.27, 1Ilo 3.16   ^w 10.16 Ais 56.8, Ese 34.23   ^x 10.17 Plp 2.8-9

²¹Be padengada tikeo ga, “Posanga toa ne inam pan eaba eta toa iriaua paeamao ienono ngan ei ne mao. Irangrang ngan iriaua paeamao ikado eaba imata ikila ga igeragera pade? Mao tau!”

Gid Iuda timan Iesus aea isat

²²Ngan ado toaiua, gid Iuda led eaneannga iuot Ierusalem ngan Matad Nanan Deo ele Luma Ilole aea Silenga. Eiuua aoara lolo. ²³Be Iesus ilalala gadudunga ngan Deo ele luma aea ala boloma ngan Naparpar ton Solomon. ²⁴Be gid Iuda tinam tibalil ngan ei ta tikeo, “Ngeda be eao patarui lolomai ta keo pagai ngan eao sai? Oangga eao Kristus^a, manta posa masaeai pagai.”

²⁵Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Gau nakeo pagimi na, be gimilolomi matua ngan gau mao. Gid uisinga nakakado ngan Tamag ieda, eine ipasolan gimimambe gau sai. ²⁶Be gimilolomi matua mao, ngansagimieine gau leg sipsip mao. ²⁷Gau leg sipsip tilongo lingeg. Gau naoatai ngan gid, ta gid tinasi gau. ²⁸^bTa gau nabada madonga kemi somisomi aea pagid, ta irangrang ngan eta ngan gid iduaea mao ga ilalala ga ila. Irangrang ngan eaba eta ipaeaoa gid toa bagegeai ne mao. ²⁹Tamag toa ibada gid ga tinam pagau, ei kapei ngan panua toa ngada ne. Eaba eta irangrang ngan ipaeaoa gid Tamag ibageai mao. ³⁰Gau ga Tamag aot kelede.”

³¹Io, gid Iuda tibada pat pade ta tiuangga tirau ei, ³²be Iesus ikeo pagid bedane, “Gau napasolan gimingnanaurata kemikemi busa iuot ngan Tamag iura. Be gimiaoangga arau gau ngan naurata isaoa?”

³³^aTa gid Iuda tikeo, “Gai arau go ngan naurata eta ngan gid naurata toa kemikemi ne mao, be aoangga arau go ngansa eao paeabu ngan Deo ieda ta keo ga ot mambe Deo, be eao eababa.”

³⁴^bTa Iesus ikeo pagid, “Posanga ga oaine tibode ga idae ngan lemi apu. Be gimiaoatai mao? Ikeo ga bedane, ‘Gau nakeo ga gimiaman deo.’ ³⁵Gita taoatai mambe Deo ele laulau aea posanga eta irangrang ngan itap sapaeam mao. Be Deo ikado posanga toa ne ga ila pagid madidnga. Tota oangga iuato gid deo, ³⁶ikamado ga gimiakeo ga gau napaeabu ngan Deo ieda ngan oatonga gau mulian Deo Inat? Ngansa Deo idol ele ul ngan gau ta isula gau ga nanam tanoelai. ³⁷Oangga nakakado Tamag ele naurata mao, goibe lolomi matua ngan gau mao. ³⁸^cBe gau nakakado ele naurata. Tota oangga lolomi matua ngan gau mao, goibe lolomi matua ngan gid uisinga, ta irangrang ngan aoatai kemi mambe Tamag imamado pagau, ga gau namamado pan Tamag.” ³⁹Io, titoba ngan lukunga ei pade, be ei itir baged ga ila.

^y 10.24 Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16.   ^z 10.28 Ins 3.16, 6.39

^a 10.33 Wkp 24.16   ^b 10.34 Sng 82.6   ^c 10.38 Ins 14.10-11

40^dEi iluai mulian ta iuore ngan eau Jordan, ta ila ngan tibur toa Ioanes ipaliliu gid panua ngan mugaeai. Ei idio imamado toa eoa 41 be panua busa tilagalaga pan. Ta tikeo bedane, “Tautauga Ioanes ikado uisinga eta iman kilala mao, be posanga toa ngada oa ikado ngan eaba toa ne eine tautauga.” 42 Ta ngan tibur toa oa panua busa lolod matua ngan Iesus.

Lasarus ele matenga

11 1^eEaba ede ieda Lasarus idibal. Ei tuanga Betani aea, toa Maria ga itar kapei Marta led tuanga. 2^f(Maria toa ne, ei taine toa muriai ga itok bude iuad kemi ga idae ngan Maron iae, ga kus ta ipusi ngan ilaun.) 3 Io, tota Maria toman ngan itar kapei tiabalan posanga ga ila pan ta tikeo, “Maron, ega, eaba toa eao kim ei tau ne idibal.”

4^gBe Iesus ilongo ta ikeo ga, “Dibala toa ne irangrang ngan ipamate ei mao. Be eine ga iman Deo ieda aea soanga. Toa bedaoa ta Deo Inat ieda ga iuot kapei ngan pade.” 5 Iesus ikim tau Marta ga itar kakau ga liud Lasarus. 6 Be ei ilongo mambe Lasarus idibal, ta idio ngan tibur toa imamado ngan oa aea ado rua pade.

7 Ga kus ta ikeo pagid ele aluagau, “Taluagita mulian Iudea pade.”

8 Ta ele aluagau tikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, patautene gid Iuda tiuanga tirau go ngan pat, be eao oangga luago mulian toa eoa na?”

9 Ta Iesus ikeo, “Ngan ado kelede, tibur meremere irangrang ngan aea ado imata sangaul igegea rua. Oangga sai ilalala ado, irangrang ngan ikot iae mao, ngansa ei igera ado ele taranga isulug tanoeai. 10 Be oangga ilalala bong, eine ga ikot iae ta imokeke, ngansa ele taranga eta mao.”

11 Io, iposa bedaoa ga kus, ta ikeo pade bedane, “Oaeda Lasarus ienono. Be gau ga nala ta naoaoan ei ga idae.”

12 Ta ele aluagau tikeo pan bedane, “Maron, oangga ienono, ei ga iuot kemi pade.” 13 Be Iesus iposaposa ngan ele matenga, be ele aluagau tiuanga ikeo ngan enonga sapaeen.

14 Tota Iesus iposa masaeai pagid bedane, “Lasarus imate. 15 Be tinig igelgel ngansa gau namamado toman ngan ei mao. Toa bedane ta irangrang ngan gimi agera saoa danga ga nakado, ta lolomi matua ngan gau. Be gita tala pan.”

16^hBe Tomas toa ieda ede pade Didimus ikeo pagid aluagau padengada bedane, “Gita tala, ta tamate toman ngan Iesus.”

Iesus ikeo, “Gau daenga mulian ga madonga kemi ipu”

17 Iesus ila iuot toa eoa ta igera mambe Lasarus ienono dengaeai aea ado pange na. 18 Be Betani ienono boloma tede ngan Ierusalem. Aea

^d 10.40 Ins 1.28   ^e 11.1 Lu 10.38-39   ^f 11.2 Ins 12.3   ^g 11.4 Ins 9.3   ^h 11.16 Mk 14.31

maraoa mambe kilomita tol. ¹⁹Tota gid Iuda busa tila pan Marta ga Maria ngan pataruinga lolod ngan liud ele matenga. ²⁰Be Marta ilongo mambe Iesus ilalala ga inam, tota ila iuot pan toa edapeai, be Maria idio lumaeai.

²¹Ta Marta ikeo pan Iesus bedane, “Maron, man ga eao mamado toa eko, ta irangrang ngan liug imate mao! ²²Tautauga ei imate, be gau naoatai, labone pade oangga eao beta Deo ngan saoa danga, ei ga ilongo go.”

²³Ta Iesus ikeo pan bedane, “Lium ga idae mulian pade.”

²⁴ⁱTa Marta ikeo, “Gau naoatai mambe ei ga idae mulian toman ngan gid matemate toa ngada oa ngan ado muriai ga muriai tau.”

²⁵Ta Iesus ikeo pan bedane, “Gau daenga mulian ga madonga kemi ipu. Oangga sai ilolo matua ngan gau, goibe, ei ga imate, be muriai ta idae mulian ta imamado. ²⁶Oangga sai imata bibita be ilolo matua ngan gau, ei ga irangrang ngan imate mao ga ilalala ga ila. Eao lolom matua ngan posanga toa ne pade?”

²⁷^jTa ikeo pan bedane, “Be. Tautauga Maron, gau lolog matua ngan eao. Eao Kristus^k, Deo Inat toa sulug ga nam tanoeai.”

Iesus itang

²⁸Marta ikeo bedaoa ga kus, ta iluai mulian ta ibaba itar kakau Maria ta ikamur itangai bedane, “Eaba paoatainga aea ta inam ne, be ibetabeta ngan eao.” ²⁹Maria ilongo, ta idae manmanae ga ila pan. ³⁰Be Iesus inam iuot tuangai maitne. Ei imamado ngan tibur toa Marta ila iuot pan ngan oa. ³¹Be gid Iuda toa timamado lumaeai toman ngan Maria ngan pataruinga ilolo, tigera mambe ei idae manmanae tau ta iuot ga ila. Tota tinasi ei, ngansa tiuangga ei ila dengaeai ngan tandanga toa eoa.

³²Maria ila iuot ngan tibur toa Iesus imamado ngan oa, ta igera ei ta idol ilabora ga isulug iaepuiai ta ikeo, “Maron, man ga eao mamado toa eko, ta irangrang ngan liug imate mao!”

³³Io, Iesus igera itangtang, ga gid Iuda toa tinam toman ngan ei titang pade, tota ilolo kemi mao ta iuru ei. ³⁴Ta ibeta gid bedane, “Gimi adol ei sida?”

Ta tikeo pan bedane, “Maron, nam ta gera.”

³⁵Iesus itang. ³⁶Ta gid Iuda tikeo, “Ega, ei ikim ei kapei tau.”

³⁷Be padengada tikeo bedane, “Ei ikado gid panua matad ikilakila ga tigeragera pade, be ikamado ga irangrang ngan ilua eaba toa ne mao be imate?”

Iesus ipei mulian Lasarus ngan ele matenga

³⁸Iesus ilolo kemi mao ta iuru ei pade. Ta ila iuot toa dengaeai oa. Be denga toa oa ienono ngan bereo aea baba ede, be pat kapei ipakala iaoa. ³⁹Idio ta Iesus ikeo, “Asoa pat ga ila aluai.”

ⁱ 11.24 Ins 6.40   ^j 11.27 Ins 6.69   ^k 11.27 Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16.   ^l 11.37 Ins 9.6-7

Be Marta, toa matenga tamad iliu ikeo, “Maron, labone oadoad paeamao ga iuot, ngansa eine ado pange aea na.”

⁴⁰Ta Iesus ikeo, “Gau nakeo pago ga ila na, oangga eao lolom matua, eine eao ga gera Deo ele taranga. Be matam nanan mao na?”

⁴¹Tota tisoa pat ga ila aluai, ta Iesus imata idae buburiai ta ikeo, “Apa, gau naposa kemi pago ngansa eao longo gau. ⁴²Gau naoatai mambe somisomi eao longolongo gau, be nakado posanga toa ne ngan luanga gid panua toa timadmadid ne ta irangrang ngan tiuatai kemi ga lolod matua mambe eao sula gau.”

⁴³Io, ikeo toa bedaoa ga kus ta ipotatae kapei, “Lasarus, ot ga nam!”
⁴⁴Tota eaba toa imate oa iuot ga inam toman ngan malo toa tikaukau ngan ibage ga iae, ga malo toa ede pade timol ngan ilabora.

Ta Iesus ikeo pagid, “Apola gid malo toa na ta alongean ei ga inam.”

Gid madidnga tirau posanga ngan pamatenga Iesus

(Mateus 26.1-5, Markus 14.1-2, Lukas 22.1-2)

⁴⁵^mGid Iuda busa toa tikia Maria ngan ado toaiua, tigera saoa danga Iesus ikado, tota lolod matua ngan ei. ⁴⁶ⁿBe edengada tila pagid Parisi ta tikeo pagid ngan saoa danga Iesus ikado. ⁴⁷Ta gid madidnga patutuinga posanga ad, toa edengada Parisi ga padengada madidnga tenainga ad, gid busa tila tiluplup ngan patutuinga posanga ta tikeo, “Eine ga takado mado? Ngansa eaba toa ne ikakado uisinga busa. ⁴⁸Oangga talongean ei ta ikakado bedaoa, eine panua toa ngada ne ga lolod matua ngan ei. Ta gid Rom ga tinam ta tipaeabu ngan Deo ele luma, be leda tibur toa kapei ne ga iman led.”

⁴⁹Be eaba ede ngan gid, ieda Kaiapas, ei madidnga kapei tenainga aea ngan rai toaiua. Ei ikeo pagid bedane, “Gimi aoatai ngan danga eta mao ga mao. ⁵⁰Gimi aoatai mao ngan kadonga isaoa kemi ga ilua gimi. Kemi ngan gimi oangga eaba keledede ibada panua toa ngada ne mulid ga imate. Ngan kado ta panua toa ngada ne timukuru.”

⁵¹Be posanga toa ne iuot sapae an ilaborai mao. Eine ibada Deo iaoa ngansa ei madidnga kapei tenainga aea ngan rai toaiua, ta iposa motean ngan Iesus ta ikeo ga ei ga imate ngan badanga gid Iuda toa ngada oa mulid. ⁵²^oBe ikeo ga Iesus ga imate ngan luanga gid Iuda kekelegid mao, be ikeo ga ele matenga ga ipaluplup Deo ele gergeu toa timamado alele ngan tibur padengada ta tiuot alu keledede. ⁵³^pTota ngan ado toaiua ga ila, gid madidnga tiloilo edap ngan pamatenga ei.

⁵⁴Tota Iesus irangrang ngan ilalala masaeai rabu ngan gid Iuda pade mao. Be itnan tibur toa oa ta ila boloma ngan tibur modamodanga, ngan tuanga ede ieda Epraim. Ta idio imamado toa eoa toman ngan ele aluagau.

^m 11.45 Ins 7.31   ⁿ 11.46 Lu 16.31   ^o 11.52 Ins 10.16   ^p 11.53 Ins 5.18

⁵⁵Idio ta gid Iuda led eaneannga Pasova aea imata boloma, ta panua busa titnan led tuanga ga tila Ierusalem ta tisigiri tinid aea muk Deo imatai mugaeai ngan Pasova. ⁵⁶Gid tiloilo Iesus be timadid gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, ta tibeta pol ngan gid, “Gimi lolomi madongan? Ei ga inam nene ngan eaneannga Pasova aea pade, mao mao?” ⁵⁷Be gid madidnga tenainga ad ga gid Parisi tikado posanga matua ta tikeo ga oangga sai iutai ngan Iesus imamado sida, ei manta iuaoa pagid ta tila tiluku ei.

Maria isama Iesus iae ngan bude

(*Mateus 26.6-13, Markus 14.3-9*)

12 ¹Ado lima ga ede imuga ngan eaneannga Pasova aea, Iesus ila ngan Lasarus ele tuanga Betani. Ei eaba toa Iesus ipei ei mulian ngan matenga. ²Be ngan lailai toaiua tinono annga tingelgel aea ngan Iesus. Marta ikado mosi, be Lasarus ei ede ngan gid panua toa timamado popouiai toman ngan Iesus. ³Idio ta Maria ibada botol ede iuon ngan bude ede iuad kemi tiuato nardo. Tigalbatan danga eta ngan bude toa oa mao, ta aea olnga kapei. Be ei itok ga idae ngan Iesus iae ta isama, ta ipusi ngan ilaun. Be bude toa oa iuad ipakaranga luma ilolo.

⁴Be Iesus ele aluagau ede, Iudas Iskariot toa iuanga idol ei ga idae aea miri itamatama bagedeai, ikeo bedane, ⁵“Kemi ngan talongean bude toa ne ga panua tiuol ngan pat silva buno tol!”^t Toa bedaoa ta talua gid panua lululunga ad.” ⁶Be tautaunga imata bada gid panua lululunga ad mao. Ei ikeo bedaoa ngansa ei eaba lublubnga aea. Ei eaba toa imariala ngan Iesus masin led pat, be ilublub ngan luanga ei mulian.

⁷Be Iesus ikeo, “Adaba ei mao. Kemi ngan idol bude toa ne ga ienono iranrang ngan ado toaiua titaian gau. ⁸“Panua lululunga ad timamado toman ngan gimi somisomi, be gau namamado toman ngan gimi somisomi mao.”

Madidnga tenainga ad tirau posanga ngan pamatenga Lasarus

⁹Ipom kapei Iuda ad tilongo mambe Iesus imamado Betani, tota tila toa eoa ngan geranga Iesus kekelen mao, be Lasarus pade toa Iesus ipei ei mulian ngan matenga. ¹⁰Tota gid madidnga tenainga ad tirau posanga ngan pamatenga Lasarus pade, ¹¹ngansa gid Iuda busa tilongo iualu ta lolod itnan gid madidnga tenainga ad be lolod matua ngan Iesus.

^a 12.1 Ins 11.1,43   ^r 12.2 Lu 10.40   ^s 12.3 Lu 7.37-38   ^t 12.5 Ngan ado toaiua, *pat silva buno tol* eine lalaede mambe olnga ila pan eaba iboko pat ngan rai dodol ede.

^u 12.8 Lo 15.11   ^v 12.11 Ins 11.45

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(*Mateus 21.1-11, Markus 11.1-11, Lukas 19.28-40*)

¹²Ngan ado sae, ipom kapei toa tinam Ierusalem ngan eaneannga Pasova aea, tilongo mambe Iesus ga inam Ierusalem. ¹³“Ta tibada abei babaka ilaun ta tila tiuot pan ta tibaba taran ei bedane,

“Maron, gai asoa edam ga idae!”^x”

“Maron ipamatua eaba toa inama ngan ei ieda ne!”

“Ei Maron kapei togita Israel!”

¹⁴Io, Iesus igera donki ede daenga pau ta idae imado ngan mambe Deo ele laulau ikeo ngan ga bedane,

¹⁵“Gimi panua amamado ngan bereo Saion^z, amataud mao.

Ega, ami maron kapei ta idae imado ngan donki daenga pau ede ta ilalala ga inam ne.”

¹⁶“Be ngan ado toaiua, ele aluagau tiutai ngan kadonga toa ne ipu mao. Be muriai ngan ibada edaeda kapei, matad nanan mambe kadonga toa tikado ngan ei ne iuot lalaede mambe Deo ele laulau ikeo ngan.

¹⁷Be gid ipom toa timamado toman ngan ei ngan ado toa ibaba Lasarus dengaeai ga iuot, tipaoasasa posanga ngan ipei ei mulian ngan matenga. ¹⁸Tota gid ipom tila tiuot pan edapeai, ngansa tilongo mambe ei ikado uisinga toa ne ga iuot. ¹⁹Ta gid Parisi tiposa pol ngan gid ta tikeo, “Agera, danga saoa taoangga takado, eine ga iuot mao. Ega, panua toa ngada ne tanoelai tila tinasi ei!”

Iesus ikeo, “Ado imata ngan Eaba Inat ibada edaeda kapei tota patautene”

²⁰Be panua edengada Grik ad tila Ierusalem ngan ado toaiua ngan soanga Deo ieda ngan eaneannga toa oa pade. ²¹Ta gid panua toa oa tila pan Pilip, eaba toa Betsaida aea ngan tibur kapei Galili, ta tikeo pan bedane, “Eaba, gai akim agera Iesus.” ²²Io, Pilip ila ikeo pan Andreas, ta gisirua tila tikeo pan Iesus.

---

^w 12.13 Sng 118.25-26, Ins 1.49   ^x 12.13 Posanga idil toa ne *Maron, gai asoa edam ga idae* ngan posanga Grik eine ga bedane: *Osana*.   ^y 12.15 Sek 9.9   ^z 12.15 Ngan posanga Grik, *panua amamado ngan bereo Saion* eine ga bedane: *gergeu taine Saion aea*, be iposaposa ngan gid panua Ierusalem ad. Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.
^a 12.16 Ins 2.22

²³^bTa Iesus ikoli led posanga bedane, “Ado imata ngan Eaba Inat ibada edaeda kapei tota patautene. ²⁴^cNakeo tautauga pagimi, manta wit ipuapua itap ga isulug tanoelai ga imate. Oangga mao, eine ipuapua kelede mon, ta itautau eta mao. Be oangga isulug tanoelai ga imate, muriai eine ga ipara ga idae ta itautau iuot busa. ²⁵^dEaba sai ikim tau ele madonga tanoelai, eine ga imate ta ele madonga ga iduaea. Be oangga sai imata tnan ele madonga tanoelai, eine ga ibada madonga kemi ta ikikisi somisomi ga ilalala ga ila. ²⁶Oangga sai ikado leg naurata, manta inasi gau. Ta ngan tibur isaoa namamado ngan, eine leg paeaeanga ga imamado toa eoa pade. Oangga sai ikakado leg naurata, eine Tamag ga ilasu ei.”

Iesus ikeo, “Manta alalala ngan taranga”

²⁷^eIesus ikeo pade bedane, “Toa patautene lolog kemi mao, be gau ga nakeo mado? Kado gimi aoangga nakeo ga, ‘Apa, bada gau mulian ngan kadonga kulupu toa iuangga iuot ngan gau ne.’ Eine nakado posanga eta bedane mao, ngansa gau nanam ngan ipu tota nene. ²⁸Apa, soa eao edam!”

Be mole mao, babanga ede isulug buburiai ga inam ta ikeo, “Gau nasoa ga idae na, be eine ga nasoa pade.” ²⁹Be gid ipom timadmadid toa eoa tilongo babanga toa oa ta tikeo ga mariamba itang. Be padengada tikeo ga anggelo ede iposa pan.

³⁰Ta Iesus ikeo, “Babanga toa ne inam ngan gau mao, inam ngan gimi. ³¹Labone eine Deo ele ado ngan pamadidnga gid panua tanoelai ngan posanga, ta ei ga isere eaba paeamao toa imugamuga ngan tano toa ne ga ila. ³²Be oangga tisoa gau ta natnan tano ga nadae, eine ga nadada panua busa lolod ga tinam pagau.” ³³^gEi ikeo bedane ngan paolanga posanga ngan matenga isaoa ei ga imate ngan.

³⁴^hTa gid ipom tikeo, “Gai aoatai mambe apu ikeo ga oangga Kristusⁱ inam, ei ga imamado somisomi ga ilalala ga ila. Tota eao kamado keo ga gid manta tisoa Eaba Inat ga idae? Eaba Inat sai toa?”

³⁵^jTa Iesus ikeo pagid bedane, “Taranga ga ienono pagimi mole mao. Manta alalala ngan taranga ngan ado kemi labone toa ienono pagimi. Ngan kado ta dodom inam ta irobi gimi. Be oangga sai ilalala dodom, ei iuatai ngan tibur isaoa ilalala ngan oa mao. ³⁶^kLabone taranga ienono pagimi. Manta lolomi matua ngan taranga, ta gimi aot panua taranga ami.” Io, Iesus iposa bedane ga kus ta itnan gid ta imumul ngan gid.

---

^b 12.23 Ins 13.31-32, 17.1   ^c 12.24 1Ko 15.36   ^d 12.25 Mt 16.25   ^e 12.27 Sng 6.3, 42.5, Mt 26.38   ^f 12.32 Ins 3.14   ^g 12.33 Ins 19.6   ^h 12.34 Sng 110.4, Ais 9.7, Dan 7.14
ⁱ 12.34 Gera palongonga ngan posanga idil Kristus ngan Mt 1.16.   ^j 12.35 Ins 8.12
^k 12.36 Ep 5.8

Gid Iuda lolod matua ngan Iesus mao

³⁷Tautaunga Iesus ikado uisinga busa matadeai, be lolod matua ngan ei mao. ³⁸^lKadonga toa ne iuot ta iparangrang posanga ton Aisaia, eaba ibada Deo iaoa mugaeai. Ele posanga ga bedane,

“Maron, eaba eta ilolo matua ngan lemai posanga mao!
Be eaba eta iutai kemi ngan naurata toa ipasolan uram kapei ne mao.”

³⁹Ngan ipu toaine lolod matua mao. Ngansa Aisaia ibode posanga ede pade ga bedane,

⁴⁰^m“Deo ikado ga matad sususu
ga laborad irangrang ngan ibada danga eta mao.
Ngan kado ta matad inasi kemi,
ga laborad ibada posanga,
ta tipul lolod ga tinam pagau. Toa bedaoa ta nakado kemi gid. Be eine mao.”

⁴¹ⁿAisaia ikeo bedaoa ngansa igera Kristus ele taranga ta iposaposa ngan ei.

⁴²^oBe tautaunga madidnga busa tede lolod matua ngan ei, be tiposa masaeai ngan mao, ngansa timataud gid Parisi. Ngan kado ta tisuk gid ta tirangrang ngan tila ngan luma raring aea pade mao. ⁴³^pNgansa tikim tau ngan gid panua tipakuru ngan gid, be tinid ngan nasinga edap toa Deo ikeo ga tinasi ngan badanga pakurunga.

Iesus inam ngan badanga mulian gid panua tanoeai

⁴⁴Idio ta Iesus ipotalea ta ikeo, “Oangga sai ilolo matua ngan gau, eine ilolo matua ngan gau kekelegau mao, be ilolo matua ngan Eaba toa isula gau ga nanam. ⁴⁵^qOangga sai igera gau, eine igera Eaba toa isula gau pade. ⁴⁶Gau nanam tanoeai mambe taranga, ta oangga sai ilolo matua ngan gau, eine ga imamado dodomeai mao.

⁴⁷^r“Be oangga sai ilongo leg posanga ga inasi mao, gau ga napamadid ei ngan posanga mao. Ngansa gau nanam tanoeai ngan pamadidnga panua ngan posanga mao. Be nanam ngan badanga gid mulian. ⁴⁸Be oangga sai ipul imur ngan gau ga ilongo leg posanga mao, sai ga ipamadid ei? Posanga toa gau naposa ngan, eine ga ipamadid ei ngan ado

^l 12.38 Ais 53.1   ^m 12.40 Ais 6.10   ⁿ 12.41 Ais 6.1   ^o 12.42 Ins 9.22   ^p 12.43 Ins 5.44
^q 12.45 Ins 14.9   ^r 12.47 Ins 3.17

muriai ga muriai tau. ⁴⁹Ngansa nanasi gau leg kimnga ta nakado posanga toa ne mao, be Tamag toa isula gau ga nanam, irenren pagau ngan saoa posanga nakado, ta napaola ei ele posanga. ⁵⁰Be naoatai mambe Tamag ele renrennga, oangga eaba inasi, eine ga ikado ei ta ibada madonga kemi somisomi aea. Tota saoa posanga nakeo ngan, eine lalaede mambe Tamag ikeo ga naposa ngan.”

Iesus isigiri ele aluagau aed

13 ¹Mugaeai ngan eaneannga Pasova aea, Iesus iuatai mambe ele ado ngan tnannga tano toa ne ga luainga mulian pan Itama, tota iuot ne. Be ei ikim ele panua toa timamado tanoelai oa kapei tau ga irangrang ngan ele matenga.^s

²Ngan bong toaiua, Iesus asingada ele aluagau timamado ngan eaneannga Pasova aea. Be Saimon Iskariot inat Iudas, eaba paeamao idol posanga motean ilaborai ngan dolnga Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai. ³“Iesus iuatai mambe Itama idol danga toa ngada ne ga idae ibageai. Ga iuatai pade mambe ei inam pan Deo ga teta pade iluai mulian ga ila pan Deo. ⁴Tota itnan popou eaneannga aea ga idae. Ta itil ele pononga mamarae, ga kus ta ikaukau malo pusinga aea ga idae irabuiai. ⁵Idio ta itok eau ga idudunga ngan tabla ta iboko ngan ele aluagau aed aea sigiringa, ta ipusi aed ngan malo pusinga aea toa irabuiai oa.

⁶Be inam pan Saimon Petrus, ta Saimon ikeo pan bedane, “Maron, eao ga sigiri aeg?”

⁷Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Labone eao oatai kemi ngan saoa danga nakakado ne mao. Be muriai eao ga oatai.”

⁸Ta Petrus ikeo, “Irangrang ngan eao sigiri aeg mao ga mao!”

Be Iesus ikeo pan, “Oangga nasigiri aem mao, irangrang ngan nabada anam eta ga ila pago mao.”

⁹Ta Saimon Petrus ikeo ga, “Maron, oangga bedaoa, sigiri aeg kekelen mao. Be sigiri bageg ga laborag pade!”

¹⁰“Ta Iesus ikeo pan bedane, “Eaba sai ililiu ga kus, eine isigiri iae kekelen. Be ililiu pade mao, ngansa itin toa ngada oa aea muk eta mao. Ta gimi tinimi aea muk eta mao, be nakeo bedane ngan gimi toa ngada ne mao.” ¹¹Be Iesus iuatai motean ngan sai ga idol ei ga idae aea miri itamatama bagedeai, ta ngan ipu toaine ikeo ga, “Tinimi aea muk eta mao, be nakeo bedane ngan gimi toa ngada ne mao.”

¹²Iesus isigiri aed ga kus, ta idol mulian ele pononga mamarae ta iluai mulian popouiai. Ta ibeta gid, “Gimi aoatai ngan saoa danga nakado

^s 13.1 Posanga idil toa ne *ikim ele panua ... ga irangrang ngan ele matenga* ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: *ele kadonga kimnga aea ngan gid ila iuot lai*. ^t 13.2 Lu 22.3, Ins 13.27 ^u 13.3 Ins 3.35, 16.28 ^v 13.10 Ins 6.64,70-71, 15.3

ngan gimí? ¹³Gimí aoatoato gau eaba paoatainga aea ga Maron, eine tutui, ngansa gau tota bedaoa. ¹⁴^wGau ami Maron ga eaba paoatainga aea, tota oangga gau nasigiri aemi ne, gimí pade manta asisigiri aemi pol ngan gimí toa labone ga ila. ¹⁵^xNgansa gau napasolan kadonga toa ne pagimí, ta nakim gimí ala ta akado lalaede mambe gau nakado ngan gimí. ¹⁶^yNakeo tautaunga pagimí, paeaeanga iranrang ngan iasal aea maron mao. Be eaba ato aea iasal aea madidnga toa isula ei oa mao pade. ¹⁷Labone gimí aoatai kemi ngan kadonga toa ne ipu, tota oangga anasnasi, kemi tau ngan gimí.

¹⁸^z“Gau nakeo ngan gimí toa ngada ne mao. Panua sapadua nasio, eine naoatai ngan gid. Be Deo ele laulau aea posanga ga iuot tautaunga bedane, ‘Eaba ian annga toman ngan gau, ei ga isoa iae ta iuad gau.’

¹⁹^a“Patautene nakeo pagimí motean ngan kadonga toa ne iuot. Ta muriai oangga iuot, gimí ga lolomi matua mambe Gau eine Ei. ²⁰^bNakeo tautaunga pagimí, oangga eaba eta itin igelgel ngan badanga eaba sai toa nasula ei, eine ibada gau pade. Be eaba sai toa ibada gau, eine ibada gau kekelegau mao, be ibada Eaba toa isula gau pade.”

Iudas ila ngan dolnga Iesus ga idae aea isat bagedeai

(Mateus 26.20-25, Markus 14.17-21, Lukas 22.21-23)

²¹Iesus ikeo bedaoa ga kus ta inaman mambe ilolo kemi mao ta iuaoa ngan posanga bedane, “Nakeo tautaunga pagimí, ede ngan gimí ga idol gau ga nadae ag isat bagedeai.”

²²Be ele aluagau matad inono pol ngan gid, be lolod ede ga ede ngansa tiutai ngan eaba sai toa iposaposa ngan oa mao. ²³Be ede ngan gid aluagau eine eaba toa Iesus ikimkim ei tau. Ei imamado boloma tau ngan Iesus toa isaleai oa. ²⁴Ta Saimon Petrus imata inono ei ta ilabora but ga but ngan keonga pan bedane, “Beta ei, sai toa.”

²⁵Io, aluagau toa oa ikepa ga ila pan Iesus ta idol ilabora ga idae igogoeai ta ibeta ei, “Maron, sai toa?”

²⁶Ta Iesus ikeo, “Annga ilia ga oaine eine ga nagasi ga idudunga ngan sul, ga kus ta nabada pan. Eine eaba tota eko.” Idio ta igasi annga ilia toa oa ga idudunga ngan sul ta ibada pan Iudas, Saimon Iskariot inat. ²⁷^cMuriai ngan Iudas ian annga ilia toa oa, Satan idudunga iloleai.

Ta Iesus ikeo pan Iudas, “Saoa danga eao oangga kado, kado manmanae.” ²⁸Be eaba eta toa popouiai oa iutai ngan posanga ipu toa Iesus iposa pan ngan oa mao. ²⁹Be Iudas ei eaba imariala ngan Iesus masin led apou. Ta edengada ngan gid tiadi mambe Iesus isula ei ngan olnga saoa danga tikim ngan eaneangga toa oa, mao be ibada luanga eta

^w 13.14 Mt 20.28, Lu 22.27   ^x 13.15 Plp 2.5, Kol 3.13, 1Pe 2.21   ^y 13.16 Mt 10.24

^z 13.18 Sng 41.9   ^a 13.19 Ais 41.4, Ins 8.24, 14.29   ^b 13.20 Mt 10.40   ^c 13.27 Ins 13.2

ga ila pagid panua lululunga ad. ³⁰Io, Iudas ian annga ilia toa oa ga kus, tota iuot ga ila, be tibur bong.

Iesus ibada apu pau ede pagid ele aluagau

³¹^dIudas ila ga kus ta Iesus ikeo, “Labone Eaba Inat ibada edaeda kapei. Ga pade, Deo ibada edaeda kapei ngan Eaba Inat ele naurata. ³²^eTa oangga Deo ibada edaeda kapei ngan Eaba Inat ele naurata, eine Deo ga isoa Eaba Inat ieda ngan ei ele naurata pade. Be eine ga ikado manmanae.

³³^f“Leg gergeu, gau ga namado toman ngan gimi mole tau mao. Gimi ga ailo gau. Ta posanga toa nakeo pagid Iuda mugaeai, eine nakeo lalaede pagimi ga bedane: Ngan tibur toa gau nala ngan, eine irangrang ngan gimi anam toa patautene mao.

³⁴^g“Apu pau ede gau nabada pagimi ga bedane: Manta lolomi ikimkim pol ngan gimi. Akado bedane lalaede mambe gau lolog ikim gimi. ³⁵Kadonga kimnga aea manta ienono rabu ngan gimi. Ta ngan kadonga toa ne, gid panua toa ngada ne ga tiutai kemi mambe gimi gau leg aluagau.”

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao (Mateus 26.31-35, Markus 14.27-31, Lukas 22.31-34)

³⁶Be Saimon Petrus ibeta ei, “Maron, eao ga la sida?”

Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Ngan tibur toa nala ngan ne, irangrang ngan eao nasi gau labone mao. Be muriai ga eao nasi gau ta la ngan.”

³⁷Ta Petrus ibeta ei pade, “Maron, ikamado ga narangrang ngan nanasi go labone mao? Gau ga namate ngan luanga go pade!”

³⁸Be Iesus ikeo, “Tautaunga eao ga mate ngan luanga gau? Nakeo tautaunga pago, kokako ga itang maitne, be eao ga paisiamo patol ngan oatai gau mao.”

Iesus ei edap ngan gid panua tila pan Itama

14 ¹Iesus ikeo pade bedane, “Lolomi ede ga ede padam. Lolomi matua ngan Deo ga lolomi matua ngan gau pade. ²Ngan Tamag ele luma, aea bobo busa ienono. Ta gau nala nakoromot bobo etangada motean ngan gimi. Be oangga posanga toa ne tautaunga mao, irangrang ngan naposa pagimi bedane mao. ³^hTa oangga nala nakoromot lemi bobo ga kus, eine ga naluagau mulian ngan badanga gimi ga anam pagau. Toa bedaoa ta tibur toa namamado ngan, eine gimi pade ga amamado toman

^d 13.31 Ins 12.23   ^e 13.32 Ins 17.5   ^f 13.33 Ins 7.33-34   ^g 13.34 Ins 15.12, 17, 11o 3.23, 2lo 5   ^h 14.3 Ins 12.26

ngan gau toa eoa. ⁴Be gimì aoatai ngan edap ila ngan tibur toa gau nala ngan.”

⁵Be Tomas ikeo pan bedane, “Maron, gai aoatai ngan eao la sida mao, tota gai ga aoatai ngan edap madongan ta ala toa eoa?”

⁶ⁱTa Iesus ikeo pan, “Gau edap, ga posanga tautaunga, ga madonga kemi ipu. Eaba eta ila pan Tamag ngan edap eta pade mao. Tota ngan gau kekelegau. ⁷^jOangga aoatai ngan gau, eine ga aoatai ngan Tamag pade. Be labone ga ila, gimì aoatai ngan ei ga agera ei pade.”

⁸Ta Pilip ikeo pan bedane, “Maron, danga kelede gai akim, pasolan Tamam pagai ta ikaranga.”

⁹^kTa Iesus ikeo pan bedane, “Pilip, gau namamado toman ngan gimì mole tau, be eao oatai ngan gau maitne? Sai igera gau, eine igera Tamag pade. Eao kamado keo pagau, ‘Pasolan Tamam pagai?’ ¹⁰^lGau namamado pan Tamag, be Tamag imamado pagau. Eao lolom matua ngan posanga toa ne, mao mao? Posanga nakeo pagimi ngan, inam pagau mao, be inam pan Tamag. Ei imamado pagau ta ikakado ele naurata ngan gau. ¹¹^mManta lolomi matua ngan gau ta aoatai kemi mambe gau namamado pan Tamag ga Tamag imamado pagau. Oangga lolomi matua ngan leg posanga toa ne mao, manta matami inasi gid naurata nakakado ta lolomi matua. ¹²ⁿNakeo tautaunga pagimi, eaba sai ilolo matua ngan gau, eine ga ikakado gid naurata mambe gau nakakado. Be ei ga ikado gid naurata kapeipei iasal leg naurata, ngansa gau nala pan Tamag. ¹³^oBe oangga abeta ngan saoa danga ngan gau edag, eine ga nakado. Toa bedaoa ta Tamag ga ibada edaeda kapei ngan Inat ele naurata. ¹⁴Goibe, abeta ngan saoa danga ngan gau edag, eine ga nakado.”

Jesus iposa tautaunga ngan Itautau Tutui ele namanga

¹⁵^pIesus ikeo pade bedane, “Oangga lolomi ikim gau, gimì ga anasnasi leg apu. ¹⁶^qBe gau ga nabeta Tamag, ta ei ga isula ami Luanga ede pade. Ta ei ga imamado toman ngan gimì somisomi. ¹⁷^rAmi Luanga toa ne eine Itautau Tutui. Ei Eaba posanga tautaunga aea, be gid panua tanoeai tirangrang ngan tibada ei mao. Ngansa irangrang ngan tigera ei mao ga tiutai ngan ei mao pade. Be gimì aoatai ngan ei, ngansa imamado toman ngan gimì, ta ei ga imamado lolomia. ¹⁸Gau ga natnan gimì ga adio mambe akonokono mao. Gau ga naluagau mulian pagimi pade. ¹⁹Teta pade gid panua tanoeai ga tigera gau pade mao, be gimì ga agera gau. Gau ga matag bibita, ta ngan ipu toaine, gimì pade ga matami bibita. ²⁰^sNgan ado toaiua, gimì ga aoatai mambe gau namamado pan Tamag, ga gimì amamado pagau, ga gau

ⁱ 14.6 Ins 11.25, Ro 5.1-2 ^j 14.7 Ins 8.19 ^k 14.9 Ins 12.45, Kol 1.15, Ibr 1.3

^l 14.10 Ins 12.49 ^m 14.11 Ins 10.38 ⁿ 14.12 Mk 16.19-20 ^o 14.13 Mt 7.7,

Ins 15.16 ^p 14.15 Ins 15.10, 1Ito 5.3 ^q 14.16 Ins 14.26, 15.26, 16.7 ^r 14.17 Ins 16.13

^s 14.20 Ins 17.21-23

namamado pagimi. ²¹Eaba sai iuatai ngan leg apu ga inasnasi, eine ilolo ikim gau. Be eaba sai ilolo ikim gau, eine gau Tamag ga ikim ei pade, ga gau pade ga nakim ei ga napasolan gau mulian pan.”

²²Ta Iudas ede pade, toa Iskariot mao, ibeta ei bedane, “Maron, ikamado ga eao keo ga pasolan eao mulian pagai, be pagid panua tanoeai ad mao?”

²³Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Eaba sai ikim gau, eine ga inasi leg posanga. Ta gau Tamag ga ilolo ikim ei pade. Tota gairua Tamag ga anam pan ta mulmulimai pan eaba toa oa iloleai. ²⁴Be eaba sai ilolo ikim gau mao, eine ga inasi leg posanga mao. Posanga gimi alongo, eine togau mao. Be inam pan Tamag toa isula gau ga nanam.

²⁵“Labone namamado toman ngan gimi maitne, be naposa pagimi ngan gid posanga toa ne. ²⁶Be ami Luanga eine Itautau Tutui. Tamag ga isula ei ga inam ngan gau edag, ta ei ga ipaoatai gimi ngan danga toa ngada ne, ga ipapei matami ngan danga toa ngada ne naposa pagimi ngan. ²⁷Gau nadol leg kadonga lolo tarui aea ga idio pagimi, be leg tenainga ila pagimi eine leg kadonga lolo tarui aea. Lolo tarui toa ne nabada pagimi mambe gid panua tanoeai ad tibabada pagimi mao. Lolomi ede ga ede padam, be amataud mao.

²⁸“Gimi alongo leg posanga mambe gau ga natnan gimi ga nala, ga kus ta naluagau mulian pagimi pade. Ta oangga lolomi ikim gau, eine ga tinimi igelgel ngansa gau nala pan Tamag. Be Tamag ei kapei ngan gau. ²⁹Kadonga toa ne iuot maitne, be gau nakeo pagimi motean ngan. Ta oangga muriai iuot, gimi ga lolomi matua ngan gau. ³⁰Gau ga naposa pagimi mole tau mao, ngansa eaba paeamao toa imugamuga ngan tano toa ne ta inam ne. Be ei iura eta ngan kadonga danga eta ngan gau mao. ³¹Be gau nakado danga toa ngada ne lalaede mambe Tamag ikeo pagau ngan. Toa bedaoa ta gid panua tanoeai tirangrang ngan tiuatai mambe gau lolog ikim Tamag.

“Io, adae ta tala.”

Iesus eine abei oain tautaunga

15 ¹Iesus ikeo pade bedane, “Gau eine abei oain tautaunga, be dadanga itama eine gau Tamag. ²Abei iboga isaoa ngan gau toa itautau mao, eine iket ga iduaea, be iboga isaoa toa itautau pidaede, eine isalud idanga etangada ta itautau iuot busa. ³Be gimi mambe abei iboga toa isalud ga iuot kemi na. Ngansa posanga toa nakado pagimi, eine ikado ga aot kemi. ⁴Manta atoi gau, ta gau ga natoi gimi. Abei iboga eta irangrang ngan itautau sapaeanao mao. Manta itoi itna ta itautau. Toa bedaoa pade ngan gimi. Oangga gimi atoi gau mao, eine ga lemi naurata itautau mao pade.

¹ 14.24 Ins 7.16   ² 14.28 Ins 20.17   ³ 14.29 Ins 13.19   ⁴ 15.2 Mt 3.10

5“Gau abei oain, be gimi ibogaboga. Oangga sai itoi gau ga gau natoii ei, eine ga itautau busa. Ngansa oangga gimi atnan gau, irangrang ngan akado danga eta mao. 6^xOangga sai itoi gau mao, ei mambe abei iboga toa titado ga iduaea. Ibogaboga bedane eine imalai ga imisi, ta tisuk ga kus ta titun. 7Oangga gimi atoi gau, ga leg posanga ienono pagimi, goibe abeta ngan saoa danga ta gimi ga abada. 8^yManta lemi naurata itautau iuot busa ta ipasolan mambe gimi gau leg aluagau tautaunga. Toa bedaoa ta Tamag ga ibada edaeda kapei.

9“Gau lolog ikim gimi, lalaede mambe Tamag ilolo ikim gau. Manta amamado ngan leg kimnga. 10^zOangga anasnasi leg apu, eine ga amamado ngan leg kimnga, lalaede mambe gau nanasi Tamag ele apu ga namamado ngan ele kimnga. 11Nakado gid posanga toa ne pagimi ngansa nakim leg tingelgel ienono pagimi, ta lemi tingelgel toa ne ga ila iuot lai. 12^aGau leg apu eine ga bedane: Manta akimkim pol ngan gimi, lalaede mambe gau nakimkim gimi. 13^bOangga sai ikimkim iuaeoae ta ilongean ei ga imate ngan luanga gid, ele kadonga kimnga aea toa ne iuot kapei tau. Kimnga eta pade irangrang ngan iasal kimnga toaine mao. 14^cBe oangga anasnasi leg apu, gimi eine oaeoae. 15Mugaeai ga inam, naoatoato gimi leg paeaeanga, be labone mao. Eine ngansa paeaeanga iuatai ngan aea maron ele naurata mao. Be labone naoato gimi oaeoae, ngansa posanga toa ngada ne nalongo pan Tamag, eine napaoatai gimi ngan na. 16Gimi asio gau mao. Be gau nasio gimi ta nadol gimi ga ala ta akado naurata ga itautau iuot. Be lemi naurata itautau toa ne ga ienono toa bedaoa ga ilalala ga ila. Be saoa danga gimi abeta Tamag ngan gau edag, ei ga ibada pagimi. 17^dGau leg apu eine ga bedane: Akimkim pol ngan gimi.”

Panua tanoelai ad ga timan gid aluagau ad isat

18Iesus ikeo pade bedane, “Oangga panua tanoelai timan ami isat, manta aoatai kemi mambe mugaeai timan gau ag isat pade. 19^eOangga gimi panua tanoelai ami, eine gid panua tanoelai ad ga tikim gimi. Be tautaunga gimi tanoelai ami mao. Gau nasio gimi ta adio rol ngan gid panua tanoelai ad, ta ngan ipu toaine timan ami isat. 20^fMatami nanan posanga nakado pagimi ga bedane, ‘Paeaeanga eta irangrang ngan iasal aea maron mao.’ Oangga tipaieiei gau, eine ga tipaieiei gimi pade. Be oangga tinasi gau leg posanga, eine ga tinasi gimi lemi posanga pade. 21Be tiuatai ngan Eaba toa isula gau ne mao, tota tikado kadonga papaeamao toa ngada ne ngan gimi, ngansa lolomi matua ngan gau edag.

^x 15.6 Mt 7.19, 13.42   ^y 15.8 Mt 5.16   ^z 15.10 Ins 14.15, 1IJo 2.5   ^a 15.12 Ins 13.34

^b 15.13 Ins 10.11, 1IJo 3.16   ^c 15.14 Mt 12.50   ^d 15.17 Ins 13.34   ^e 15.19 Ins 17.14

^f 15.20 Ins 13.16

²²Oangga nanam ta nakado Tamag ele posanga pagid mao, eine ga led idil eta paeamao ngan pulnga murid ngan gau mao. Be labone tirangrang ngan tikarara gid mao. ²³^sOangga sai iman ag isat, eine iman Tamag aea isat pade. ²⁴Mugaeai ga inam, eaba eta ikado gid uisinga mambe gau nakakado rabu ngan gid mao. Ta oangga nakado gid uisinga toa ne mao, eine led idil eta paeamao ngan pulnga murid ngan gau mao. Be labone tigera gid uisinga, ta timan gau ag isat ga Tamag aea isat pade. ²⁵^hBe kadonga toa ne iuot ta iparangrang posanga ede tibode ngan led apu ga bedane, ‘Gid led ipu eta mao, be timan ag isat.’

²⁶ⁱ“Be ami Luanga toa Itautau Tutui, ei Eaba posanga tautaunga aea. Gau ga nasula ei ta ila pagimi. Ei inam pan Tamag. Ta oangga ei inam, eine ga ipaola posanga ngan gau. ²⁷Be gimi pade ga apaola posanga ngan gau, ngansa gimi amamado toman ngan gau toa mugaeai ga inam. **16** ¹“Nakado gid posanga toa ne pagimi ngansa tinig ngan danga eta ikado ga gimi atap ngan lemi kadonga lolo matua aea mao. ²Be gid ga tisuk gimi ta irangrang ngan alup toman ngan gid ngan led luma raring aea pade mao. Be ngan ado ede ga inam, sapadua tipamate gimi, eine ga tiuangga kadonga toa ne iman led tenainga ila pan Deo. ³^kEine ga tikado bedane ngansa tiutai ngan gau mao ga Tamag mao pade. ⁴Be labone nakeo pagimi ngan gid danga toa ne. Ta oangga iuot, eine ga matami nanan mambe nakeo pagimi ngan motean. Mugaeai ga inam, nakado gid posanga toa ne pagimi mao, ngansa gau namamado toman gimi.”

Itautau Tutui ele naurata

⁵Iesus ikeo pade bedane, “Teta pade gau nala pan Eaba toa isula gau, be eta ngan gimi ibeta gau ngan nala sida mao. ⁶Be nakado gid posanga toa ne pagimi, ta labone lolomi isat kapei. ⁷Be nakeo tautaunga pagimi, gau natnan gimi ngan lemi kemi aea. Gau manta nala, ngansa oangga nala mao, eine ami Luanga toa Itautau Tutui ga ila pagimi mao. Be oangga nala, eine ga nasula ei ga ila pagimi. ⁸Ta oangga inam, ei ga igal gid panua tanoelai lolod ngan led kadonga sasat, ga led pakakanga ngan nasinga kadonga tututui, ga ngan led seelenga sapaeen. ⁹Ei ga igal lolod ngan led kadonga sasat, ngansa lolod matua ngan gau mao. ¹⁰Be ei ga igal lolod ngan led pakakanga ngan kadonga tututui, ngansa gau nala pan Tamag, ta gimi ga agera gau pade mao. ¹¹^mBe ei ga igal lolod pade ngan led seelenga sapaeen, ngansa eaba paeamao toa imugamuga ngan tano toa ne, Deo irau posanga motean ngan aea panasnga.

^s 15.23 Lu 10.16 ^h 15.25 Sng 35.19, 69.4 ⁱ 15.26 Ins 14.26 ^j 16.2 Mt 24.9, Lu 6.22, Ins 9.22 ^k 16.3 Ins 15.21 ^l 16.7 Ins 14.16 ^m 16.11 Ins 12.31

¹²“Gau leg posanga busa maitne ngan keonga pagimi, be patautene irangrang ngan laborami ibada mao. ¹³Be oangga Eaba posanga tautaunga aea toa Itautau Tutui inam, ei ga ipanasi gimi ngan posanga tautaunga toa ngada ne. Ngansa ei ga inasi ele kimnga mulian ngan kadonga posanga mao. Be ei ga iposa ngan saoa danga ilongo, ga ipalongo gimi ngan saoa danga ga iuot muriai. ¹⁴Be ei ga isoa gau edag ga idae, ngansa ei ga ibada posanga togau ta ipalongo gimi ngan. ¹⁵Danga toa ngada ne ton Tamag, eine gau togau. Tota nakeo ga Itautau Tutui ga ibada saoa posanga inam pagau, ta ipalongo gimi ngan.”

Gid aluagau led lolo isat eine ga ipul ei ga iuot tingelgel

¹⁶°Jesus ikeo pade bedane, “Teta pade gimi ga agera gau mao. Be teta pade ga kus ta agera gau pade.”

¹⁷Ta ele aluagau tibeta pol ngan gid, “Ele posanga toa ne ipu madongan ta ikeo ga teta pade tagera ei mao, be teta pade ga kus ta tagera ei pade? Ga pade ikeo ga, ‘Gau nala pan Tamag,’ be posanga toa ne ipu madongan?” ¹⁸Idio ta tikeo, “Ele posanga idil toa ne, ‘Teta pade,’ eine ipu madongan? Taoatai ngan saoa danga iposaposa ngan mao.”

¹⁹Be Iesus iuatai mambe tiuangga tibeta ei ngan posanga idil toa ne ta ikeo pagid, “Patautene nakeo ga teta pade gimi ga agera gau mao, be teta pade ga kus ta agera gau pade. Gimi abetabeta pol ngan gimi ngan posanga idil toa ne, na? ²⁰Nakeo tautaunga pagimi, gimi ga atangtang ga matami isul isulug, be gid panua tanoelai ad ga tinid igelgel. Gimi ga lolomi isat, be lemi lolo isat toa ne ga ipul ei ga iuot tingelgel. ²¹Matami nanan, taine iuangga ipopo gergeu, ei ilolo ede ga ede ngansa ele ado poponga aea ta iuot. Be oangga ipopo gergeu ga kus, tota imata sapian aea kadonga kulupu toa oa, ngansa itin igelgel ngan ipopo gergeu pau ga isulug ngan tano toa ne. ²²Toa bedaoa pade ngan gimi. Patautene lolomi isat, be gau ga nagera gimi pade. Ta gimi ga tinimi igelgel. Be irangrang ngan eaba eta ipalakaukau lemi tingelgel toa ne mao. ²³Ngan ado toaiua, gimi ga abeta gau ngan danga eta mao. Nakeo tautaunga pagimi, oangga abeta Tamag ngan saoa danga ngan gau edag, eine ga ikado ngan gimi. ²⁴Irangrang ngan labone, gimi abeta ngan danga eta ngan gau edag mao. Abeta ta abada, ta lemi tingelgel ga ila iuot lai.”

Iesus iasal eaba paeamao iura

²⁵Jesus ikeo pade bedane, “Gau nakado gid posanga toa ne pagimi be natatado ngan oanenga itna. Be ado ede ga inam, eine ga natado oanenga itna pagimi pade mao. Eine ga nakado posanga masaeai kekelen, ta napalongo gimi ngan Tamag. ²⁶Ngan ado toaiua, gimi ga abeta ei ngan

° 16.12 1Ko 3.1-2 ° 16.16 Ins 14.19 P 16.23 Mt 7.7

gau edag. Be nakeo ga gau leg ipu eta ngan betanga ei ngan luanga gimi mao. ²⁷Ngansa Tamag tota ikim gimi. Ei ikim gimi ngansa gimi akim gau ga lolomi matua mambe gau nanam pan Deo. ²⁸Mugaeai namamado pan Tamag ga kus ta nasulug ga nanam tanoelai. Be labone natnan tano toa ne ta naluagau mulian pan Tamag.”

²⁹Ta ele aluagau tikeo pan, “Ega, patautene eao kado posanga masaeai, be tado oanenga itna mao. ³⁰Patautene gai aotai mambe eao ootai ngan danga toa ngada ne, ta lem ipu eta ngan eaba sai ibeta go ngan posanga mao. Ngansa gai abeta go maitne, be eao keo pagai ngan saoa posanga ienono lolomaiai. Kadonga toa ne ikado gai ga lolomai matua mambe eao nam pan Deo.”

³¹Ta Iesus ikeo pagid, “Patautene lolomi matua? ³²Ega, ado ede iuanga inam, be patautene iuot, eine ga tipare gimi ta ala ngan gimi kelede kelede lemi luma. Ta gimi ga atnan gau ta nadio kekelegau. Be tautaunga nadio kekelegau mao, ngansa Tamag imamado toman ngan gau.

³³“Nakado gid posanga toa ne pagimi, ngansa nakim matami nanan gau ta lolomi itarui. Ngan tano toa ne, kadonga kulupulupu busa ikado ga lolomi ede ga ede. Be apamatua lolomi! Ngansa gau naeasal eaba paeamao toa imugamuga ngan tano toa ne.”

Iesus iraring ngan luanga ele aluagau

17 ¹Iesus ikado gid posanga toa oa ga kus, ta imata idae ga ila buburiai ta ikeo bedane, “Apa, leg ado imata tota iuot ne. Soa Natum ieda ga idae ta irangrang ngan Natum isoa eao edam ga idae pade. ²Ngansa eao dol panua toa ngada ne ga tidae ibageai, ta ei irangrang ngan ibada madonga kemi somisomi aea pagid panua sapadua toa eao bada ga tila pan. ³Be madonga kemi somisomi aea ipu ga bedane: Gid panua toa ne tiuatai ngan eao mambe eao kekelego Deo tautaunga, ga tiuatai ngan Iesus Kristus toa sula ei ga inam. ⁴Gau napasala naurata toa bada pagau ne. Ta ngan kadonga toa ne, nasoa eao edam rabu ngan gid panua tanoelai. ⁵Tano toa ne iuot maitne, be gau namamado toman ngan eao ta nabada edaeda kapei. Be Apa, labone nakim eao bada edaeda kapei pagau pade toa matameai na, lalaede mambe mugaeai.

⁶“Gid panua tanoelai toa eao bada ga tinam pagau ne, gau napaola edam pagid. Gid eao lem. Be eao bada gid ga tinam pagau, ta tinasnasi lem posanga. ⁷Labone tiuatai kemi mambe danga toa ngada ne eao bada pagau, eine inam pago. ⁸Ngansa gid posanga toa bada pagau ne,

^q 16.27 Ins 14.21,23   ^r 16.32 Mt 26.31,56   ^s 16.33 Ins 14.27, Ro 5.1, 1Io 5.4   ^t 17.3 1Io 5.20
^u 17.4 Ins 4.34   ^v 17.5 Ins 1.1

gau nabada pagid na, ta idudunga lolodeai ta tiutai tautaunga mambe mugaeai gau namamado toman ngan eao ga nanam, ga lolod matua mambe eao sula gau ga nanam. ⁹Gau nararing ngan luanga gid, be nararing ngan luanga panua toa ngada ne tanoeai mao. Nakeo ngan gid panua toa eao bada ga tinam pagau, ngansa gid eao lem panua. ¹⁰Leg panua toa ngada ne, eine eao lem. Be gid panua toa ngada ne eao lem, eine gau leg. Ta gau nabada edaeda kapei ngansa lolod matua ngan gau. ¹¹Be gau nalat pago, ta iranrang ngan namamado tanoeai pade mao. Be gid ga tidio tanoeai. Apa, eao kekelego tutui tau. Mariala ngan gid ngan eao edam. Edam toa ne eao dol ngan gau pade. Toa bedaoa ta gid ga tiuot kelede lalaede mambe gitarua taot kelede. ¹²*Ngan ado toaiua namamado toman ngan gid, gau namariala ngan gid ga matag ikikisi gid kemi ngan eao edam toa dol ngan gau ne. Be eta ngan gid iduaea mao. Eaba kelede toa iman dinga imperno aea, ei kekelen iduaea. Ta kadonga toa ne iparangrang posanga toa ienono ngan lem laulau.

¹³“Teta pade nalat pago, be labone namamado tanoeai maitne ta nakakado gid posanga toa ne. Ngansa nakim leg tingelgel ga iuon lolodeai. ¹⁴Gau nabada lem posanga ga ila pagid na. Be gid panua tanoeai timan ad isat, ngansa leda panua toa ne, gid tanoeai ad mao, lalaede mambe gau tanoeai ag mao pade. ¹⁵*Leg raring eine ngan eao bada gid ta titnan tano toa ne mao. Be nakim eao mariala ngan gid kemi ta iranrang ngan eaba paeamao ipaeabu ngan gid mao. ¹⁶Gid tanoeai ad mao, lalaede mambe gau pade tanoeai ag mao. ¹⁷Eao lem posanga eine posanga tautaunga. Be ngan lem posanga toa ne, dol lem ul ngan gid. ¹⁸†Gau nasula gid ga tila tanoeai, lalaede mambe eao sula gau ga nanam tanoeai. ¹⁹Be ngan led kemi aea, nalongean gau mulian ta lem ul idae ngan gau. Toa bedaoa ta lem posanga tautaunga ikado ga lem ul ienono ngan gid pade.

²⁰“Be gau nararing ngan luanga gid kekelegid mao. Nararing pade ngan luanga gid panua toa tilongo led posanga ta lolod matua ngan gau. ²¹Apa, nararing ta iranrang ngan gid panua toa busa ne lolod kelede, lalaede mambe eao mado pagau ga gau namado pago. Ngansa nakim gid pade timado pagitarua. Toa bedaoa ta gid panua toa ngada ne tanoeai ga tiutai kemi mambe eao sula gau ga nanam. ²²‡Be taranga kapei toa eao bada pagau ne, eine nabada pagid pade. Ngansa nakim lolod kelede, lalaede mambe gitarua loloda kelede. ²³Gau namamado pagid, be eao mamado pagau. Toa bedaoa ta tilup kelede, ta led lupnga kelede toa ne ga ila iuot lai. Ngansa nakim panua toa ngada ne tanoeai tiutai mambe eao sula gau ga nanam, ga tiutai mambe eao kim gid lalaede mambe kim gau pade.

* 17.12 Ins 6.39, 13.18   † 17.15 Mt 6.13, 2Te 3.3   ‡ 17.18 Ins 20.21   § 17.22 PA 4.32

²⁴“Apa, gau nakim gid panua toa eao bada ga tinam pagau manta tilup toman ngan gau ngan tibur isaoa namamado ngan ta tigera leg taranga. Taranga toa ne, eao bada pagau ngansa lolom ikim gau mugaean ngan tano ga bubur led otnga.

²⁵“Apa, eao tutui tau. Tautauga, gid panua tanoelai tiutai ngan eao mao. Be gau naoatai ngan eao. Be leda panua toa ne tiutai mambe eao sula gau ga nanam. ²⁶Gau tota napaola edam pagid, be gau ga napapaola pade ga ilalala ga ila. Toa bedaoa ta lem kadonga kimnga aea toa kim gau ngan, eine ga ienono pagid, ga gau pade namamado pagid.”

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama

(Mateus 26.47-56, Markus 14.43-50, Lukas 22.47-53)

18 ¹Iesus iraring toa bedaoa ga kus ta asingada ele aluagau tiuore ngan eau Kidron ga tila iadag. Ngan tibur toa oa abei oliv ilolo ienono, ta Iesus idudunga toa eoa toman ngan ele aluagau.

²Be Iudas, eaba toa iuangga idol Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai, ei pade iutai ngan tibur toa oa, ngansa somisomi Iesus iluplup toman ngan ele aluagau toa eoa. ³Idio ta Iudas ibada gid panua paraunga ad ga gid nakala edengada togid madidnga tenainga ad ga togid Parisi, ta ipasolan gid ga tila ngan tibur toa oa. Be tikikisi usi ga lam ga danga sisid paraunga aea.

⁴Io, Iesus iutai ngan danga toa ngada ne iuangga iuot ngan ei, ta ingata gid ga ila ta ikeo, “Gimi ailoiilo sai?”

⁵Ta tikoli ele posanga bedane, “Iesus Nasaret aea.”

Ta ikeo pagid, “Gau eine Ei.”^a Be Iudas, eaba toa iuangga idol Iesus ga idae bagedeai, ei pade imadmadid toman ngan gid. ⁶Be tilongo Iesus ikeo, “Gau eine Ei,” tota kos pan murid ta titap ga tisulug tanoelai.

⁷Ta ibeta gid pade, “Gimi ailoiilo sai?”

Ta tikeo, “Iesus Nasaret aea.”

⁸Ta Iesus ikeo, “Gau nakeo pagimi na, Gau eine Ei. Tota oangga ailoiilo gau, alongean gid panua toa ne ga tila.”^bNgan kadonga toaine, iparangrang ele posanga toa ikado mugaean ga bedane, “Gid panua toa eao bada ga tinam pagau ne, eta ngan gid iduaea mao.”

¹⁰Be Saimon Petrus ele didi ienono. Ta inusi ga iuot ta irau ngan paeaeanga ton madidnga kapei tenainga aea, ta iket itanga pan ibage oatai ga put. Be paeaeanga toa oa ieda Malkus.

¹¹^cBe Iesus ikeo pan Petrus, “Dol lem didi ga iluai mulian aea lumaeai. Ikamado? Eine ga naun ngan loba toa Tamag ibada pagau ne mao?”

^a 18.5 Ngan posanga idil toa ne *Gau eine Ei*, Iesus ikeo ga ei Deo. Ikeo lalaede bedane ngan Ins 8.24, 8.28, 8.58, ga 13.19. ^b 18.9 Ins 6.39, 17.12 ^c 18.11 Mt 26.39

Tibada Iesus ga ila pan Anas

¹²Gid panua paraunga ad toman ngan ad madidnga ga gid nakala togid Iuda tiluku Iesus ta tikaukau ei ngan oaro. ¹³Ta matamata tibada ei ga ila pan Anas toa Kaiapas ilaoa. Be Kaiapas eine madidnga kapei tenainga aea ngan rai toaiua. ¹⁴Kaiapas, ei eaba toa mugaeai ipabib gid Iuda led ta ikeo, “Kemi ngan eaba kelede imate ngan badanga panua toa ngada ne mulid.”

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao

(Mateus 26.69-70, Markus 14.66-68, Lukas 22.55-57)

¹⁵Be Saimon Petrus ga aluagau ede pade tinasi Iesus ga tila. Be aluagau toa ede pade oa, madidnga kapei tenainga aea iuatai ngan ei. Tota inasi Iesus ga ila gadudunga ngan ala ton madidnga kapei tenainga aea. ¹⁶Be Petrus imadmadid gaot atama iaoai. Tota aluagau ede pade toa madidnga kapei tenainga aea iuatai ngan ei, iluai mulian ga ila ta ikeo pan taine toa imariala ngan atama ta ibada Petrus ga idudunga pade.

¹⁷Io, taine paeaeanga toa imariala ngan atama ibeta Petrus, “Eao pade aluagau ede ton eaba toa ne, na?”

Ta Petrus ikeo, “Gau mao.”

¹⁸Be del kapei tau ta gid nakala ga gid paeaeanga tipaisi dinga aea asaso ta timadid ga tilanglang tinid ngan. Be Petrus pade imadmadid toman ngan gid ta ilanglang itin.

Madidnga kapei tenainga aea ieda Anas ipamadid Iesus ngan posanga

(Mateus 26.59-66, Markus 14.55-64, Lukas 22.66-71)

¹⁹Idio ta madidnga kapei tenainga aea ibeta Iesus ngan ele aluagau ga ngan ele paoatainga.

²⁰Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Gau nakado leg posanga masaeai pagid panua busa matadeai. Toa somisomi ne napapaoatai gid gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, ga luma raring aea iloleai, ngan tibur isaoa gid Iuda tiluplup ngan. Be nakado posanga eta ngan tibur mumulnga mao. ²¹Ikamado ga eao beta gau? Kemi ngan beta gid panua toa tilongolongo leg posanga. Ngansa gid tiutai ngan saoa danga naposaposa ngan.”

²²Io, iposa toa bedaoa ga kus ta nakala ede toa imadid boloma pan, ipoda Iesus ta ikeo, “Eao kamado koli madidnga kapei tenainga aea ele posanga bedane na?”

²³Ta Iesus ikeo pan, “Oangga nakado posanga idil eta paeamao, eao oaoa ga iuot masaeai ngan saoa posanga idil paeamao nakado. Be oangga

^d 18.14 Ins 11.49-51

nakado posanga kemi, eao poda gau ngan saoa?" ²⁴Idio ta Anas ikeo ta tibada ei ga ila pan madidnga kapei tenainga aea ieda Kaiapas. Be oaro toa tikaukau ei ngan ienono maitne.

Petrus ikeo pade ngan iuatai ngan Iesus mao
(*Mateus 26.71-75, Markus 14.69-72, Lukas 22.58-62*)

²⁵Saimon Petrus imadmadid be ilanglang itin ngan dinga. Ta tibeta ei bedane, "Eao pade ele aluagau ede, na?"

Be ei ipaisiamo ta ikeo, "Gau mao."

²⁶Be paeaeanga ede ton madidnga kapei tenainga aea imadid boloma pan Petrus. Ei eaba toa Petrus iket itanga oa isobo. Be ikeo pan bedane, "Gau nagera eao toman ngan ei toa oliv iloleai oa, na?" ²⁷eBe Petrus ipaisiamo pade ta ikeo ga, "Mao." Be mole mao kokako itang.

Tibada Iesus ga ila pan Pailat
(*Mateus 27.1-2,11-14, Markus 15.1-5, Lukas 23.1-5*)

²⁸Gaisala rumaruma ngan ado sae tibada Iesus ta titnan Kaiapas ele luma ta tila ngan luma gavman aea. Be tidudunga ngan luma toa oa mao, ngan kado ta tinid aea muk Deo imatai,^f ta tirangrang ngan tian annga Pasova aea mao. ²⁹Ta Pailat iuot ga ila pagid ta ibeta gid bedane, "Gimi asol eaba toa ne ngan ele idil isaoa paeamao?"

³⁰Ta tikoli ele posanga bedane, "Oangga ei eaba kadonga paeamao aea mao, gai arangrang ngan abada ei ga inam pago sapaeanao mao."

³¹^gTa Pailat ikeo pagid, "Abada ei ga ila ta apatutui aea posanga mambe gimi lemi apu ikeo ngan."

Ta gid Iuda tikeo, "Be gimi Rom lemi apu ikeo ga itutui ngan gai apamate eaba eta mao." ³²^hBe kadonga toa ne iuot ta iparangrang Iesus ele posanga ngan matenga isaoa ei ga imate ngan.

³³Idio ta Pailat idudunga mulian ngan luma gavman aea ta ibaba Iesus ga inam pan ta ibeta ei, "Eao maron kapei togid Iuda na?"

³⁴Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Posanga toa ne iuot ngan eao laboram, mao panua padengada tikeo pago ngan gau?"

³⁵ⁱTa Pailat ikeo, "Eao oangga gau Iuda ag? Eine eao lem panua ga gid madidnga tenainga ad tidol go ga dae bagegeai. Eao kado saoa?"

³⁶Ta Iesus ikeo, "Eaba eta tanoeai idol gau ga naot maron kapei ne mao. Oangga gid eababa tidol gau ga naot maron kapei, eine ga

---

^e 18.27 Ins 13.38 ^f 18.28 Gavana Pailat ei eaba Iuda aea mao. Be gid Iuda led nasinga ikeo ga oangga tidudunga ngan luma togid alu padengada, eine tinid aea muk Deo imatai, ta manta tinasi edap ngan tinid aea sigiringa. Ga kus ta tirangrang ngan tila ngan gid eaneangga kapeipei raring aea. ^g 18.31 Ins 19.6-7 ^h 18.32 Ins 3.14, 12.33 ⁱ 18.35 Ins 1.11

leg paeaeanga tiparau ala ngan gau, ngan kado ta nadae pagid Iuda bagedeai. Be tautaunga Eaba toa idol gau ga naman maron kapei ne, ei tanoelai aea mao.”

³⁷Ta Pailat ibeta ei, “Tota eao maron kapei na?”

Ta Iesus ikeo, “Eao keo ga gau maron kapei. Tipopo gau ga nanam ngan tano toa ne ngan kadonga naurata ga oaine. Eine ngan paolanga posanga tautaunga. Be sapadua tinasi posanga tautaunga, gid tilongolongo lingeg.”

³⁸Ta Pailat ibeta ei, “Posanga tautaunga eine saoa danga?”

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(*Mateus 27.15-31, Markus 15.6-20, Lukas 23.13-25*)

Pailat ikeo bedaoa ga kus ta iuot mulian ga ila pagid Iuda ta ikeo, “Gau naot ngan ele idil eta paeamao mao. ³⁹Be ngan lemi nasinga ngan eaneangga Pasova aea, gau narangrang ngan nalongean eaba sai toa gimi asio ta itnan luma panasnga aea. Tota akim nalongean maron kapei togimi Iuda ta ila pagimi?”

⁴⁰Ta tingangar pade bedane, “Mao. Ei mao! Manta longean Barabas ga inam pagai!” Be Barabas ikado paraunga pagid gavman.

19 ¹Idio ta Pailat ikeo ga tibada Iesus ga ila ta timuimui ei. ²Ta gid panua paraunga ad tibada oaroaro aea gigi ta tipol ga iuot mambe nakala togid mamaron kapepei ta tidol ga idae ilaborai. Be tidol pononga singsingia tede ga bil ga idae ngan ei mambe gid mamaron kapepei led. ³Be tila pan ta tikeo, “Ado kemi, maron kapei togid Iuda!” Ta tipodapoda ei.

⁴Idio ta Pailat iuot ga ila pagid pade ta ikeo, “Ega, gau ga nabada ei ta iuot ga inam pagimi ta aoatai mambe gau naot ngan ele idil eta paeamao mao.” ⁵Ta Iesus iuot ga ila, be nakala toa tikado ngan oaroaro aea gigi ienono ilaborai maitne. Be pononga toa singsingia tede ga bil oa ienono pade. Ta Pailat ikeo pagid, “Ega, eaba tota eko.”

⁶Idio ta gid madidnga tenainga ad ga gid nakala tigera ei ta tingangar bedane, “Apatoto ei! Apatoto ei ngan abei tabala!”

Ta Pailat ikeo pagid, “Gimi abada ei ta apatoto ei ngan abei tabala, be gau naot ngan ele idil eta paeamao mao.”

⁷Ta gid Iuda tikeo pan, “Gai lemai apu ede ikeo ga ei manta imate, ngansa ikeo ga ei Deo Inat.”

⁸Be Pailat ilongo posanga toa ne ta imataud kapei. ⁹Ta idudunga mulian ngan luma gavman aea ta ibeta Iesus, “Eao sida am?” Be Iesus ikoli ele posanga eta mao. ¹⁰Ta Pailat ikeo pan, “Madongan? Eao koli leg posanga mao? Gau edag kapei irangrang ngan nalongean go ga la, ga narangrang ngan patotonga go ngan abei tabala. Be eao oatai mao?”

^j 19.2 Lu 23.11   ^k 19.9 Mt 27.12

¹¹ Ta Iesus ikeo, “Oangga Deo toa imamado gadae oa idol edam kapei ne mao, eine eao rangrang ngan kado danga eta ngan gau mao. Ngan ipu toaine eaba toa idol gau ga nadae bagemeai, ele idil paeamao ga isal eao lem idil paeamao.”

¹² Io, Pailat ilongo bedaoa ta iloilo edap eta ngan longeannga Iesus ga ila, be gid Iuda tingangar ta tikeo, “Oangga eao longean eaba toa ne ga ila, eine eao man Kaisa iuae mao. Ngansa eaba sai ikeo ga ei maron kapei, ei iman Kaisa aea isat.”

¹³ Be Pailat ilongo bedaoa tota ibada Iesus ta iuot ga ila, be ei idio imado ngan mul patutuinga posanga aea ngan tibur toa tilalo pat babanga mambe edap. Be tiuato tibur toa oa ieda Gabata ngan posanga Ibru. ¹⁴ Be ado toaiua eine gid Iuda led Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Pasova aea. Eiuu ado imata boloma ngan arobad, be Pailat ikeo pagid Iuda, “Ega, ami maron kapei tota eko.”

¹⁵ Be gid tingangar ta tikeo, “Pamate ei! Pamate ei! Patoto ei ngan abei tabala!”

Ta Pailat ibeta gid, “Gimi akeo ga napatoto ami maron kapei ngan abei tabala?”

Be gid madidnga tenainga ad tikeo, “Ami maron kapei eta pade mao. Kaisa kekelen.”

¹⁶ Io, tota Pailat idol Iesus ga idae bagedeai ngan patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala

(Mateus 27.32-44, Markus 15.21-32, Lukas 23.26-43)

¹⁷ Tibada Iesus ga ila, be ibisi abei tabala toa ei ton, ta itnan tuanga ga ila ngan tibur ede tiuato Tibur Laborada Ituatua aea. Be ngan posanga Ibru tiuato Golgota. ¹⁸ Ngan tibur toa tipatoto ei ngan abei tabala oa, tipatoto panua rua pade toman ngan ei, ede iadag, ede pade iadag, be Iesus rabu.

¹⁹ Be Pailat ikeo ga tibode posanga ede ta tidol ga idae ngan aea abei tabala. Posanga ga bedane: IESUS NASARET AEA, MARON KAPEI TOGID IUDA. ²⁰ Ta gid Iuda busa tigera ga tiuato posanga toa oa, ngansa tibur toa tipatoto ei ngan oa, eine boloma tuangai ga Pailat ikeo ga tibode ngan posanga Ibru ga Rom ga Grik. ²¹ Be gid madidnga tenainga ad togid Iuda tila pan Pailat ta tikeo, “Eao bode ‘Maron kapei togid Iuda’ mao, be manta bode posanga ga bedane, ‘Eaba toa ne ikeo ga ei maron kapei togid Iuda.’”

²² Be Pailat ikeo, “Saoa posanga nabode, eine ienono.”

²³ Io, gid panua paraunga ad tipatoto Iesus ngan abei tabala ga kus ta tibada ele danga sisid ta tipota ga iuot pange. Ta gid keledede keledede tibada

¹ 19.11 Ins 10.18, PA 2.23, Ro 13.1   ^m 19.12 Lu 23.2, PA 17.7

anad. Be tibada itin aea pononga mamarae, ta tigera mambe tisaisai malo ilialia ngan kadonga pononga toa oa mao, be tiuaoai ga iuot malo kelede mon.

²⁴“Ta gid panua paraunga ad tiposa pol ngan gid ta tikeo, “Tataka pononga toa ne mao. Kemi ngan takado salisalinga ngan sionga eaba sai ga ibada.”

Be kadonga toa oa iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau. Posanga ga bedane,

“Gid tipota leg danga sisid ta iman led,
be titado danga salisalinga aea ngan sionga eaba sai ga ibada leg pononga.”

Be gid panua paraunga ad tikado tota bedaoa.

²⁵°Be gid taine toa timadmadid boloma ngan Iesus aea abei tabala, eine Iesus itna, ga itna itar kakau, ga Maria toa Klopas iadaoa, ga Maria ede pade tuanga Makdala aea. ²⁶°Io, Iesus igera itna ga aluagau toa ikim ei tau timadmadid boloma. Ta ikeo pan itna bedane, “Taine kapei, eaba toa na eao natum.” ²⁷Be ikeo pan aluagau toa oa bedane, “Ega, taine toa na eao tnam.” Tota ngan ado toaiua ga ila, aluagau toa oa ibada ei ga ila ta imariala ngan ei.

Iesus imate

(*Mateus 27.45-56, Markus 15.33-41, Lukas 23.44-49*)

²⁸°Ga kus ta Iesus iuatai mambe ele naurata toa ngada oa kus. Ta ikeo, “Marumian gau.” Ei ikado posanga toa ne ta iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau. ²⁹°Be eaupat ede iuon ngan oain isul meleoleonga ienono boloma. Ta tibada asile tad aea ta tilolo ngan oain toa oa. Ga kus ta tiaud ga idae ngan abei isop^s iboga ta tidol ga idae Iesus iaoai. ³⁰Iesus itoba oain toa oa ga kus ta ikeo, “Tota kus ne.” Ta ilabora itaperonga ga isulug ta itautau itnan ei ga ila.

Eaba paraunga aea ede igal Iesus ikarkare

³¹°Be ado toaiua eine gid Iuda led Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Earainga aea. Be Ado Earainga aea toa oa eine ado kapei, ngansa eine Ado Pasova aea pade. Toa bedaoa ta gid Iuda tinid ngan panua patid ienono ngan abei tabala ngan ado toa oa mao. Tota tikeo pan Pailat ngan

ⁿ 19.24 Sng 22.18   ^o 19.25 Mt 27.55-56   ^p 19.26 Ins 13.23   ^q 19.28 Sng 22.15

^r 19.29 Sng 69.21   ^s 19.29 *Abei isop* eine abei ede toa gid Iuda mugaeei tigasi ga idudunga ngan sipsip ising ta tisama ngan led atama iaoa ngan eaneannga Pasova aea.

^t 19.31 Lo 21.22-23

kornga panua aed ituatua ta irangrang ngan timate manmanae, ta tibada patid ga ila. ³²Tota gid panua paraunga ad tila ta tikor eaba toa imuga oa iae ituatua, ga eaba ede pade toa itututu toman ngan Iesus. ³³Io, tinam pan Iesus be tigera ei imate o. Ta tikor iae mao. ³⁴Be eaba paraunga aea ede igal ikarkare ngan ido. Ta mole mao, sing toman ngan eau ilele ga iuot. ³⁵Be eaba igera danga toa iuot ne, labone ipaola posanga ga ibode ngan saoa danga igera. Be ele posanga eine tautaunga. Ta ei pade iuatai mambe posanga toa ikado ne tautaunga. Toa bedaoa ta gimi pade arangrang ngan lolomi matua ngan. ³⁶Ngansa gid danga toa oa iuot ta iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, “Irangrang ngan ituatua eta krau mao.” ³⁷Be Deo ele laulau aea posanga ede pade ikeo ga bedane, “Gid ga matad inono eaba toa tigel ei ngan ido.”

Tidol Iesus ipat ngan denga pau ede

(*Mateus 27.57-61, Markus 15.42-47, Lukas 23.50-56*)

³⁸Idio ta Iosep Arimatea aea ibeta Pailat ngan ilongean Iesus ipat ta ibada. Ngansa ei aluagau ede ton Iesus be imataud gid Iuda ta imudan ele kadonga lolo matua aea. Ta Pailat ilongo. Tota Iosep ila ibada Iesus ipat ga inam. ³⁹Be Nikodemus, eaba toa mugaeai ila igera Iesus bong, ei pade inam. Be ibada bude iuad kemi toa tibul ngan abei mer itekea ga alos itekea. Bude toa oa aea kulupu iuot mambe kilo sangaul tol. ⁴⁰Tota gisirua tibada Iesus ipat ta tisama ngan bude toa oa. Ga kus ta timol ngan malo kemikemi mambe gid Iuda led nasinga somisomi ngan panua matemate patid. ⁴¹Be boloma ngan tibur toa tipatoto Iesus ngan, dadanga ede ienono. Be dadanga toa oa aea denga pau ede. Tidol eaba eta ipat ngan maitne. ⁴²Tota tidol Iesus ipat toa eoa, ngansa tibur boloma, ga pade, eine gid Iuda led Ado Koromotnga aea toa imuga ngan Ado Earainga aea.

Iesus idae mulian ngan ele matenga

(*Mateus 28.1-8, Markus 16.1-8, Lukas 24.1-12*)

20 ¹Gaga itakai ngan ado toa inasi Ado Earainga aea, ta Maria Makdala aea ila dengaeai be tibur dodom maitne. Ila ta igera pat kapei toa ipakala denga iaoa ienono imuliai mao. ²Tota ilado ga ila pan Saimon Petrus ga aluagau ede pade toa Iesus ikimkim ei, ta ikeo, “Tibada Maron ipat dengaeai ga ila o. Be gai aoatai ngan tidol ipat sida mao!”

³Io, tota Petrus ga aluagau toa ede pade oa tila dengaeai. ⁴Gisirua tiladlado ga tila, be aluagau ede pade ilado ga iasal Petrus ta imuga dengaeai. ⁵Ta italolo ga idudunga dengaeai ta igera malo toa timol ngan

^u 19.35 Ins 21.24   ^v 19.36 IM 12.46, Nam 9.12, Sng 34.20   ^w 19.37 Sek 12.10, PM 1.7
^x 19.39 Ins 3.1-2

Jesus ipat ienono, be ei idudunga mao. ⁶Ga kus ta Saimon Petrus ilado muriai ga inam ta isalasala ga idudunga denga iloleai. Ta igera gid malo ienono. ⁷Ga igera malo ede pade toa timol Jesus ilabora ngan. Be malo toa oa ienono toman ngan malo padengada mao. Ienono rol ngan tibur ede pade, be mambe eaba ede ikop^y. ⁸Tota aluagau ede pade toa imuga dengaeai, ei pade idudunga ta igera ga ilolo matua. ⁹^zTautaunga Deo ele laulau ikeo ga Jesus manta idae mulian ngan ele matenga, be ngan ado toaiua, gid aluagau tiutai ngan maitne.

¹⁰Ta gid aluagau tiluagid mulian tuangai.

Maria Makdala aea igera Iesus
(*Mateus 28.9-10, Markus 16.9-11*)

¹¹Maria imadid gaot ngan denga ta itangtang. Ei itangtang maitne be italolo ga idudunga dengaeai. ¹²Ta igera anggelo rua be led danga sisid bodbode. Gid timamado ngan tibur toa mugaeei Iesus ipat ienono ngan, ede pan ilabora be ede pade pan iae.

¹³Ta tibeta ei, “Taine, eao tangtang ngan saoa?”

Ta ikeo pagisirua, “Tibada ag Maron ipat ga ila, be naoatai ngan tidol ei sida mao.” ¹⁴“Ei ikado posanga toa oa ga kus ta ipul ei pan imur ta igera Iesus imadmadid. Be ei iuatai mambe eaba toa oa Iesus mao.

¹⁵Ta Iesus ikeo pan bedane, “Taine, eao tangtang ngan saoa? Eao iloilo sai?”

Be ei uangga eaba toa oa imariala ngan dadanga ta ikeo pan bedane, “Eaba, oangga eao bada ei ga ila, keo pagau ngan eao dol ei sida, ta gau ga nala nabada ei.”

¹⁶Ta Iesus iposa ngan gid linged bedane, “Maria.”

Io, Maria ipul imata ga ila pan ta iposa ngan gid linged ngan posanga Ibru bedane, “Rabonai!” (Posanga toa ne ipu ga bedane, “Eaba paoatainga am.”)

¹⁷^bTa Iesus ikeo pan, “Eao sibo gau padam, ngansa nadae ga nala pan Tamag maitne. Be la pagid oaeoag ta palongo gid ta keo ga gau ga nadae ga nala pan Tamag ga gimi Tamami. Ei gau ag Deo ga gimi ami Deo pade.”

¹⁸Io, Maria Makdala aea ila ta ipalongo gid aluagau bedane, “Gau nagera Maron!” Ga ipalongo gid ngan posanga toa Iesus ikeo pan ngan pade.

Gid aluagau tigera Iesus
(*Mateus 28.16-20, Markus 16.14-18, Lukas 24.36-49*)

¹⁹Gid aluagau timataud gid madidnga togid Iuda ta tisaisai led luma aea atama ta tidio timamado gadudunga. Be bong ngan ado toa inasi

^y 20.7 Posanga idil toa ne *ikop* ipu ede pade ngan posanga Grik eine *ipol*.

^z 20.9 PA 2.24-32, 1Ko 15.4   ^a 20.14 Lu 24.16, Ins 21.4   ^b 20.17 Ro 8.29, Ibr 2.11-12

Ado Earainga aea, Iesus inam ta imadid rabu ngan gid ta ikeo, “Lolomi itarui!” ²⁰ Ikeo bedaoa ga kus ta ipasolan ibage ga ikarkare pagid. Tota gid aluagau tinid igelgel ngan geranga Maron.

²¹ Ta Iesus ikeo pagid pade bedane, “Lolomi itarui. Gau nasula gimigi ala, lalaede mambe Tamag isula gau.” ²² Io, ikeo bedaoa ga kus ta iuso iaoa uru ga idae ngan gid ta ikeo, “Abada Itautau Tutui! ²³ Oangga gimigi asamum gid panua led kadonga sasat, eine Deo pade ga isamum led kadonga sasat. Be oangga asamum mao, eine Deo ga isamum led kadonga sasat mao pade.”

Tomas igera Iesus

²⁴ Tomas toa ieda ede pade Didimus, ei ede ngan gid aluagau sangaul iagegea rua, be imamado toman ngan gid ngan ado toaiua Iesus inam iuot pagid oa mao. ²⁵ Ta gid aluagau padengada tikeo pan, “Gai agera Maron o!”

Be ei ikeo pagid, “Oangga nagera tibun toa tipatoto ibage ngan oa mao, ga nadol bageg igonga ga idudunga ngan mao, ga nadol bageg ga idudunga ngan ikarkare aea tibun mao pade, eine irangrang ngan lolog matua mao ga mao tau.”

²⁶ Io, ado lima ga rua ila ga kus, ta gid aluagau timamado luma iloleai pade, be Tomas pade imamado toman ngan gid. Gid tisaisai atama ga matua, be mole mao Iesus inam ta imadid rabu ngan gid ta ikeo, “Lolomi itarui!” ²⁷ Ta ikeo pan Tomas, “Nam dol bagem igonga nene ta gera bageg. Be bagem inam ta dol ga idudunga ngan karkareg aea tibun. Lolom ruangada mao. Manta lolom matua.”

²⁸ Ta Tomas ikeo pan, “Eao ag Maron ga ag Deo!”

²⁹ Ta Iesus ikeo pan, “Eao gera gau ta lolom matua na? Be kemi tau ngan gid panua toa tigeria gau mao be lolod matua.”

Laulau toa ne aea posanga ipu

³⁰ Iesus ikakado uisinga padengada busa iman kilala toa ele aluagau matadeai. Be gau nabode ga idae ngan laulau toa ne mao. ³¹ Be posanga toa nabode ne, eine irangrang ngan ilua gimigi ta lolomi matua mambe Iesus ei Kristus^g toa Deo Inat. Ta oangga lolomi matua bedaoa, eine ga abada madonga kemi ngan ei ieda.

Aluagau lima ga rua tigeria Iesus

21 ¹ Ga kus ta Iesus ipasolan ei pagid ele aluagau pade toa boloma ngan liu kapei Taiberias.^h Iuot ga bedane. ² Iesus ele aluagau

---

^c 20.20 Ins 16.22, 1Io 1.1 ^d 20.23 Mt 16.19 ^e 20.29 1Pe 1.8 ^f 20.31 Ins 3.15, Ro 1.17, 1Io 5.13 ^g 20.31 Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus* ngan Mt 1.16. ^h 21.1 *Liu kapei Taiberias* ieda ede pade *Galili*.

ga gid ne tinam tiluplup: Saimon Petrus, ga Tomas toa ieda ede pade Didimus, ga Nataniel toa tuanga Kena aea ngan tibur kapei Galili, ga Sebedi inat rua, ga aluagau rua pade ton Iesus. ³Ta Saimon Petrus ikeo pagid, “Gau nala natado puo.”

Ta tikeo pan, “Gitaingada tala.” Tota tidae oagaeai ga tila, be bong dodol toaiua tibada ia eta mao.

⁴Be gaisala rumaruma ngan ado sae, Iesus inam ta imadid labiai. Be ele aluagau tiutai mambe ei Iesus mao.

⁵Ta Iesus ibaba ga ila pagid ta ikeo, “Gergeu, gimi abada ia etangada pade, mao mao?”

Ta tikeo ga, “Mao.”

⁶Ta ikeo pagid, “Atado lemi puo ga isulug oaga isaleai iadag ngan bagemi oatai, ta abada ia etangada.” Io, tota titado puo ga isulug, be tibada ia busa tau ta urad ngan dadanga puo ga idae mao.

⁷Tota aluagau toa Iesus ikim ei tau ikeo pan Petrus bedane, “Eine Maron.” Be Saimon Petrus ilongo mambe eiua Maron, ta idol mulian ele pononga gaot aea ta ikaukau irabu aea pus, ngansa mugaeai itil ele danga sisid ngan kadonga naurata. Ga kus ta idug ga isulug liui ai ta iaoal ga idae labiai. ⁸Be gid aluagau padengada toa oagaeai oa tiuodeode ga tidudunga. Be tiuona puo toa ia iuon ngan. Tibur toa oa aluai ngan lab mao, aea maraoa mambe leoa sangalima. ⁹Tinam tidae labiai ga kus ta tigera dinga ianean ngan asaso be ia toman ngan bret ienono gadae ngan.

¹⁰Ta Iesus ikeo pagid, “Ia toa abada patautene, abada etangada ga inam.”

¹¹^kTota Saimon Petrus idae oagaeai ta iuona puo ga idae labiai. Puo iuon ngan gid ia kapeipei, be krak eta mao. Ia toa oa idaba iuot buno ede sangalima igegea tol (153). ¹²Ta Iesus ikeo pagid, “Anam aean annga gaisala aea.” Be eta ngan gid aluagau irangrang ngan ikado ele pespes ngan betanga ei mambe ei sai mao. Gid tiutai mambe ei Maron. ¹³Iesus ila dingaeai ta ibada bret ta ibada ga ila pagid. Be ikado lalaede pade ngan ia. ¹⁴^lEiua patol aea ngan Iesus ipasolan ei pagid ele aluagau, muriai ngan idae mulian ngan ele matenga.

Iesus ipamatua Petrus ilolo

¹⁵Iesus asingada ele aluagau tian ga kus ta ibeta Saimon Petrus bedane, “Saimon, Ioanes inat, eao kim gau kapei tau ga easal oaeoem padengada led kimnga?”

Ta Petrus ikeo, “Be. Maron, eao oatai mambe gau nakim go.”

Ta Iesus ikeo, “Matam bada leg sipsip gereirei ngan ad annga.”

ⁱ 21.3-6 Lu 5.4-7   ^j 21.7 Mt 14.29, Ins 13.23   ^k 21.11 Lu 5.6   ^l 21.14 Ins 20.19,26

¹⁶Io, Iesus ibeta ei pade bedane, “Saimon, Ioanes inat, lolom ikim gau na?”

Ta ikeo, “Be. Maron, eao oatai mambe nakim go.”

Ta Iesus ikeo, “Mariala ngan leg sipsip.”

¹⁷Io, Iesus ibeta ei patol aea bedane, “Saimon, Ioanes inat, eao kim gau?”

Be Petrus ilolo isat ngansa Iesus ibeta ei patol aea bedane, “Eao kim gau?” Ta ikeo, “Maron, eao oatai ngan danga toa ngada ne. Eao oatai mambe gau nakim go.”

Ta Iesus ikeo pan, “Matam bada leg sipsip ngan ad annga. ¹⁸Nakeo tautaunga pago, ngan ado toaiua eao iriau maitne, eao kaukau rabum ngan am pus” ta lalala alele ngan tibur isaoa eao kim. Be muriai oangga eao eaba kapei, eao ga paoatan bagem ta eaba ede pade ga ikaukau rabum ta ibada go ga la ngan tibur toa eao kim la ngan mao.” ¹⁹Be Iesus ikeo bedaoa ngan paolanga posanga ngan matenga isaoa ei ga isoa Deo ieda ngan. Ga kus ta ikeo, “Nam nasi gau.”

Ioanes eine aluagau toa Iesus ikim ei tau

²⁰Be Petrus ipul ei ta igera aluagau ede pade toa Iesus ikim ei tau, ilalala ga inasnasi gid. Aluagau toa oa, rabu ngan led eaneangga mugaeai, idol ilabora ga idae Iesus igogoeai ta ibeta ei, “Maron, sai ga idol go ga dae am miri itamatama bagedeai?” ²¹Be Petrus igera ei ta ibeta Iesus, “Maron, be eaba toa ne madongan?”

²²Ta Iesus ikeo pan, “Oangga nakim ei imamado ga irangrang ngan naluagau mulian, eine danga togo mao. Eao nam nasi gau.” ²³Tota posanga iuasasa rabu ngan gid iaoa kelede ton Kristus mambe aluagau toa oa irangrang ngan imate mao. Be Iesus iposa eta pan Petrus ngan eaba toa oa ele matenga mao. Ikeo ga bedane, “Oangga nakim ei imamado ga irangrang ngan naluagau mulian, eine danga togo mao.”

²⁴Be aluagau toa ipaola posanga ngan gid danga toa ne ga ibode, eine gau tota eko. Be gai aoatai mambe posanga toa napapaola ne tautaunga.

²⁵Be Iesus ikado danga padengada busa. Ta oangga tabode ninipunga ngan danga kelede kelede ga idae ngan laulau, eine tibur toa ngada ne tanoelai ga iuon ngan laulau kekelen, ta tibur eta pade ngan aea dolnga mao.

---

^m 21.16 PA 20.28   ⁿ 21.18 Posanga idil toa ne, *kaukau rabum ngan am pus*, ipu ede pade ngan posanga Grik bedane: *lem madonga ienono eao bagemeai*.   ^o 21.19 Mt 16.24-25, 2Pe 1.14   ^p 21.20 Ins 13.23-25   ^q 21.24 Ins 19.35   ^r 21.25 Ins 20.30